

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Péče o dítě v pojetí soudní judikatury

Šárka Čandová

Plzeň

2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Šárka ČANDOVÁ**
Osobní číslo: **R18M0040P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Péče o dítě v pojetí soudní judikatury**
Zadávací katedra: **Katedra ústavního a evropského práva**

Zásady pro vypracování

Úvod

1. Historický vývoj práv dítěte
2. Ústavněprávní úprava postavení dítěte
3. Rodičovská odpovědnost
4. Péče o dítě v judikatuře Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva

Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. Občanský zákoník II Rodinné právo § 655-975: Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-503-9.
- DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2013-. ISBN 978-80-7478-937-3.
- POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. Rodinné právo – právní postavení dítěte. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Musíš znát... ISBN 978-80-7598-442-5
- ŠÍNOVÁ, Renáta, Lenka WESTPHALOVÁ a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.
- TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1.
- BUEREN, G. The International Law on the Rights of the child. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publisher 1998. ISBN 978-90-41-1109-6
- ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. Svazek VI, (§ 2521 až 3081). Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře Wolters Kluwer. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-630-3.
- WÁGNEROVÁ Eliška.; ŠIMÍČEK Vojtěch., LANGÁŠEK Tomáš., POSPÍŠIL Ivo.; a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, ISBN 978-80-7357-750-6
- DUŠKOVÁ, Šárka. Úmluva o právech dítěte: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-683-2.
- KMEC, Jiří, David KOSAŘ, Jan KRATOCHVÍL a Michal BOBEK. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1696 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3.
- HUSSEINI, Faisal. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-812-2.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Zuzana Vostrá, Ph.D.**
Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce: **28. ledna 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 6. září 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem ocitovala všechny prameny, z nichž jsem čerpala.

V Plzni dne 11. 10. 2023

.....

Šárka Čandová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Zuzaně Vostré, Ph.D. za vedení diplomové práce, a také rodině a přátelům za jejich podporu během celého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Historický vývoj práv dítěte	3
2 Ústavněprávní úprava postavení dítěte.....	7
2.1 Listina základních práv a svobod, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	7
2.1.1 Právo na život	7
2.1.2 Právo na soukromý a rodinný život.....	10
2.1.3 Právo na vzdělání	12
2.1.4 Další práva dítěte, zvláštní ochrana dítěte	13
2.2 Úmluva o právech dítěte.....	14
2.2.1 Nejlepší zájem dítěte	15
2.2.2 Zákaz diskriminace dítěte.....	19
2.2.3 Právo dítěte na zachování života a na rozvoj	21
2.2.4 Participační právo dítěte	22
3 Rodičovská odpovědnost.....	26
3.1 Pojem rodičovské odpovědnosti.....	26
3.1.1 Nositelé a vykonavatelé rodičovské odpovědnosti	27
3.1.2 Vznik a zánik rodičovské odpovědnosti.....	29
3.1.3 Omezení, pozastavení a zbavení rodičovské odpovědnosti	29
3.2 Péče o dítě	32
3.3 Ochrana dítěte.....	34
3.4 Osobní styk s dítětem	35
3.5 Výchova a vzdělání dítěte	39
3.5.1 Výchova dítěte.....	39
3.5.2 Vzdělání dítěte.....	40
3.6 Určení místa bydliště.....	42
3.6.1 Mezinárodní únosy dětí	43
3.7 Zastupování dítěte	45

3.8 Péče o jmění dítěte	47
4 Péče o dítě v judikatuře Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva	50
4.1 Střídavá péče v judikatuře	52
4.2 Osobní styk a názor dítěte v judikatuře	58
4.3 Jiné formy péče o dítě v judikatuře	61
4.4 Shrnutí péče o dítě v judikatuře	65
Závěr.....	68
Seznam použité literatury a další zdroje.....	70
Resumé	77

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
Listina	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR
OSN	Organizace spojených národů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Úmluva o právech dítěte	Úmluva o právech dítěte vyhlášená Valným shromážděním OSN 20. 11. 1989 v New Yorku
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Úvod

Rodina je základem společnosti a nejdůležitější součástí lidského života. Právo na soukromý a rodinný život stejně jako zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena ústavním pořádkem České republiky. V současnosti dochází k častému rozvodu manželství, či rozpadu vztahu rodičů dětí a následně je úkolem soudu rozhodnout o poměrech dítěte. Právě na tuto problematiku bude zaměřeno jádro diplomové práce, zejména na způsoby rozhodování obecných soudů a jejich přezkum Ústavním soudem. Cílem práce je analytické zhodnocení jednotlivých případů dotýkajících se péče o dítě a jejich dopad na běžný život.

Rodina je pro dítě hlavním místem, ve kterém se může realizovat, a proto je pro něj rozpad jeho rodinného prostředí velkým zásahem do života a může mít za trvalé následky na jeho vývoji. Zvláště proto je dětem poskytnuta zvýšená ochrana a jeho zahrnutí do soudního řízení by mělo být vždy samozřejmostí a nemělo by docházet k jeho postavení do pozice pouhého objektu řízení.

Práva dítěte se dnes sice můžou zdát v České republice jako samozřejmost, avšak v historickém kontextu se jedná spíše o novou úpravu, která se neustále rozvíjí a adaptuje na moderní problémy. V první kapitole se zaměřím na historický kontext práv dítěte zejména v mezinárodním kontextu, vývoj těchto práv a jakým způsobem byla tyto práva zaručena.

Důležitým je aktuální zakotvení ústavněprávní úpravy práv dítěte, kde nalezneme jeho jednotlivá specifická práva a jejich obsah. V České republice se dají nalézt hned v několika zdrojích, přičemž ve druhé kapitole se budu věnovat zejména Listině, EÚLP a Úmluvě o právech dítěte, kterou v dnešní době považovat za hlavní zdroj práv dítěte ve většina vnitrostátních úpravách zemí světa. Úmluva o právech dítěte přišla s několika základními body, přičemž její hlavní myšlenkou je jednání v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Ten je klíčový pro správné rozhodování o poměrech dítěte, proto bude v této kapitole přiblížen a podrobně rozebrán.

Ve třetí kapitole se zaměřím na rodičovskou odpovědnost ve světle OZ. Ta je součástí každého rodinného života, aniž by si toho byla většina rodičů vědoma. Péče o dítě, jakožto součást rodičovské odpovědnosti, je něco, co běžné nukleární rodiny vykonávají automaticky, a proto do nich není potřebný zásah ze strany státní moci. Ovšem není tomu tak v případě, kdy dojde k rozpadu vztahu rodičů,

rozvodu manželství či jiné události v rodinném životě. Dále se proto zaměřím na definování rodičovské odpovědnosti, co je její součástí a jakým způsobem je zakotvena v Českém právním řádu. Jednotlivé body budou přiblíženy také ve světle rozhodování Ústavního soudu.

V poslední kapitole se budu zabývat recentními rozhodnutími v oblasti péče o dítěte a porušením práv dítěte v řízení, a to v ústavněprávní rovině. Hlavními tématy bude úprava různých forem péče o dítě, jakým způsobem se obecné soudy vypořádávají s názorem dítěte a zda jsou jednotlivé body vytyčené v předchozích kapitolách dodržovány. Patříčná pozornost bude věnována i rozhodnutím ESLP.

1 Historický vývoj práv dítěte

Do začátku 20. století byly děti brány spíše jako majetek rodičů, obzvláště otce, který mohl rozhodovat o jejich budoucím povolání či partnerovi. Hlavní zlom v pohledu lidstva na dítě nastal až po první světové válce. Tehdejší Společnost národů přijala v roce 1924 tzv. Ženevskou deklaraci práv dítěte. Ovšem tato deklarace byla velmi stručná, obsahovala pouze preambuli a pět článků, které pojednávaly spíše o zaopatření dětí co do jejich ekonomických, psychických a sociálních potřeb. Samotná deklarace vnímá dítě jakožto nejdůležitější část společnosti a klade důraz především na jeho vývoj. Dítě dle deklarace není přímo „adresát“, spíše je zde chápáno jakožto „článek společnosti“, vůči kterému mají adresáti vykonávat jednotlivé body deklarace.¹ Zaopatření dítěte bylo v preambuli přímo ukládáno mužům a ženám všech zemí, kteří měli za úkol dát dětem to nejlepší, co dětem může lidstvo nabídnout.² Přičemž zaopatřením bylo myšleno poskytnutí zdravotní péče dítěti, stravy a vedení dítěte k solidaritě vůči společnosti.

Ženevská deklarace práv dítěte i přes její stručnost měla velký význam, jelikož připravila půdu pro další úmluvy a deklarace. Jednalo se o první mezinárodní dokument, který se přímo týkal dítěte a jeho důležitosti ve společnosti. Společnost národů v souvislosti s touto deklarací v roce 1934 prohlásila nutnost transpozice textu do vnitřních právních řádů jednotlivých zemí. Společnost národů však s počátkem druhé světové války ztrácela svůj význam. K jejímu následnému zániku došlo v roce 1946, přičemž její následovník – Organizace spojených národů (dále jen OSN), deklaraci převzala.

Po druhé světové válce byl v prosinci roku 1946 založen Dětský fond Organizace spojených národů (původní název United Nations International Children's Emergency Fund, neboli UNICEF), jakožto podpora dětí, které vyrůstaly obklopeny hrůzou války. V roce 1953 se UNICEF stal trvalou součástí OSN. UNICEF se sice jako takový nevěnuje přímo právům dítěte, avšak stará se o poskytování základních potřeb nutných pro přežití dětí po celém světě. Dodnes

---

¹BUEREN, G. The International Law on the Rights of the child. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publisher 1998. ISBN 978-90-41-1109-6. s. 8.

²Ženevská deklarace práv dítěte schválená Valným shromážděním Společenství národů 26.9.1924 v Ženevě, preambule.

UNICEF zajišťuje dětem po celém světě přístup k základním lidským potřebám, základnímu vzdělání či ochranu před násilím.³

Po druhé světové válce byl ve světě velmi silný tlak na ustanovení jednotných lidských práv, která by zakazovala jakoukoliv diskriminaci. Valné shromáždění OSN v roce 1948 přijalo Všeobecnou deklaraci lidských práv OSN jakožto nejdůležitější dokument o lidských právech vůbec. Ve svých dvou člancích se dotýká i práv dětí a rodiny. Článek 25 odst. 2 stanovil nárok těhotných žen a dětí na zvláštní péči a pomoc, stanovil rovná práva dětem narozeným mimo manželství s těmi, která se narodila rodičům ve svazku manželském. Článek 26 se týká práva na vzdělání, přičemž stanovuje jeho bezplatnost a povinnost alespoň v základních stupních.

Přijetím Všeobecné deklarace o lidských právech došlo k odhalení nedostatku znění původní Ženevské deklarace o právech dítěte z roku 1924. Bylo tedy nutné přijmout deklaraci v novém znění. Roku 1959 přijal třetí výbor Valného shromáždění Deklaraci o právech dítěte.⁴ Obsahovala preambuli a deset článků. Preambule stanovila důležitost uznání práv dítěte a snahu implementovat jednotlivé články cestou vnitřního zákonodárství v jednotlivých zemích, přičemž tento tlak na vlády zemí měly vytvářet mezinárodní organizace zabývající se právy dětí a péčí o dítě. Články stanovily rovnost práv pro všechny děti bez rozdílu, právo rozvíjet se fyzicky, duševně, morálně i duchovně, právo dítěte od narození na jméno a státní příslušnost, právo požívat výhod sociálního zabezpečení, právo zvláštního zacházení pro děti s postižením fyzickým či duševním. Dále ustanovuje nárok dítěte na bezplatné vzdělání, poskytnutí výchovy, která napomáhá jeho zařazení do společnosti a pěstuje jeho morální úsudek. Deklarace také zmiňuje pojem nejlepší zájmy dítěte, který však dál nijak nerozvádí, pouze určuje rodiče dítěte, jakožto osoby odpovědné na základě této zásady dítě vychovávat. Jako velmi důležitý spatřuji článek 9, který mimo jiné zakazuje dítěti vykonávat či být nuceno vykonávat práci před dosažením přiměřeného minimálního věku. Dítěti nesmí být povoleno vykonávat práci, která by mohla škodit jeho zdraví či výchově.

---

³DAVID, Roman. Práva dítěte: úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-076-8. s. 31.

⁴BUEREN, G. The International Law on the Rights of the child. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publisher 1998. ISBN 978-90-41-1109-6. s. 10.

O dalších sedm let později, tedy roku 1966, již Valné shromáždění OSN připravilo k podpisu Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Na rozdíl od předchozí Všeobecné deklarace o lidských právech byl tento dokument pro všechny smluvní státy závazným.⁵ Práv dítěte se dotýká článek 6 odst. 5, který zakazuje udělení trestu smrti pro osoby mladší 18 let. Výkonem trestu se zabývá článek 10 odst. 3, který stanovuje povinnost oddělení mladistvých a dospělých ve vězeňském zařízení. Článek 24 poté zakotvuje povinnost každé dítě zaregistrovat ihned po narození, právo dítěte na jméno, státní příslušnost a zvýšenou ochranu dítěte jakožto nezletilce.

Společně s již zmíněným Mezinárodním paktem byl schválen Mezinárodní akt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, který se v některých svých částech také týkal ochrany dětí a zakazoval jakékoliv diskriminace vůči dítěti. Zvláštní ochrana byla také poskytnuta ženám v průběhu těhotenství, a v určité míře po porodu v podobě placené dovolené či dostatečné sociální podpory ze strany státu. Tento závazný akt rozšiřuje deklaraci o právech dítěte z roku 1959 o zákaz vykonávání práce dítětem, která by mohla škodit jeho vývoji či zdraví. Vnitrostátní právo má vynucovat dodržování zákazu práce dětí a mladistvých v nepříznivých podmínkách a stanovit minimální věk, kdy je možné mladistvého zaměstnat.⁶

V následujících letech jednotlivé státy začaly přemýšlet o vytvoření dokumentu týkajícího se práv dítěte, který by přímo zavazoval státy k implementaci těchto práv do vnitrostátního práva. Důležitým byl rok 1979, který OSN stanovila jakožto „mezinárodní rok dítěte“. Toho samého roku vypracovalo Polsko předlohu možné budoucí úmluvy o právech dítěte. V deklaraci z roku 1959 chyběla jakákoliv práva dítěte s ohledem na jeho občanská a politická práva. Předchozí dokumenty nebyly sjednocené, a ne všechny státy vždy danou smlouvu podepsaly a implementovaly do vlastních právních řádů. Vytvořením sjednocené úmluvy by tak došlo k zpřístupnění všech práv dítěte v jednom dokumentu.

---

⁵DAVID, Roman. Práva dítěte: úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-076-8. s. 32.

⁶BUEREN, G. The International Law on the Rights of the child. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publisher 1998. ISBN 978-90-41-1109-6. s. 10.

Vytvořením úmluvy byla Komise OSN pověřena tzv. Pracovní skupina. Ta se zabývala různými formáty a variantami pojetí úmluvy. Cílem nové úmluvy nebylo nahradit původní deklarace a pakty, šlo spíše o jejich rozšíření a specifikaci. Roku 1988 dokončila pracovní skupina přípravu úmluvy, kterou po prvním čtení postupně upravila do 54 článků a Úmluva o právech dítěte byla schválena roku 1989 Valným shromážděním. Postupně byla rozšířena o tři opční protokoly. V roce 2000 byl přijat Opční protokol o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii spolu s Opčním protokolem o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Následující Opční protokol zavádějící postup předkládání oznámení byl přijat v roce 2011.⁷

Úmluvu o právech dítěte k roku 2023 ratifikovalo na 196 zemí z celého světa. Jedinou zemí, která k Úmluvě o právech dítěte dosud nepřistoupila, jsou Spojené státy americké. Ty ji sice v roce 1995 podepsaly, ale k ratifikaci do jejich vnitřního právního řádu nikdy nedošlo. Tehdejší Česká a Slovenská federativní republika ji ratifikovala již v roce 1991. Obě země při rozdělení přistoupily k závazkům vyplývajícím z Úmluvy o právech dítěte.⁸ Více o Úmluvě o právech dítěte bude pojednávat druhá kapitola.

---

⁷DUŠKOVÁ, Šárka. Úmluva o právech dítěte: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-683-2. s. XXVII – XXVIII.

⁸DUŠKOVÁ, Šárka. Úmluva o právech dítěte: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-683-2. s. 599.

2 Ústavněprávní úprava postavení dítěte

Na začátek je důležité vymezit, co je míněno z právního hlediska pod pojmem „dítě“. Úmluva o právech dítěte v článku 1 stanovuje, že dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud nedosáhne zletilosti dříve dle právního řádu, který se jej týká. Česká právní úprava používá těchto pojmů hned několik a jsou jimi dítě, nezletilý a mladistvý. Na občanskoprávní rovině nalezneme v § 2 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí definici, že dítětem se rozumí nezletilá osoba. Ve spojitosti s ustanovením § 30 OZ zjistíme, že zletilým se stává člověk dovršením osmnácti let věku. V trestněprávní rovině nalezneme definici dítěte v § 135 TZ, ve které se dítětem rozumí každá osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákoník nestanoví jinak. Dítětem je dle § 2 odst. 1 písm. b) ZSVM osoba, která v době spáchání provinění nedovršila patnáctý rok. Mladistvým se v § 2 odst. 1 písm. c) ZSVM rozumí osobu, která dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku a spáchala provinění.

2.1 Listina základních práv a svobod, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

2.1.1 Právo na život

Listina základních práv a svobod je jedním ze základních dokumentů ústavního pořádku České republiky. Listinou stanovená základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu, a tudíž se vztahuje i na dítě, které je jedním ze subjektů základních práv a svobod stanovených v Listině. Některé články Listiny přímo zmiňují i dítě a stanovují mu zvláštní ochranu.

Jedním z nich je článek 6, který zní:

„Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“⁹

Jedná se o velmi problematickou otázku, jelikož panuje neshoda ve vymezení začátku a konce lidského života. Důležitým článkem z hlediska tématu, kterým se zde zabýváme, je věta druhá o ochraně života ještě před narozením, se kterým souvisí velice citlivé a v některých případech až kontroverzní téma – interrupce. Neurčitý pojem „každý“, který tento článek používá, není dále

---

⁹Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, čl. 6 odst. 1.

v Listině rozvinut, ale s ohledem na jeho znění nelze lidský zárodek či plod v těle ženy považovat za nositele práva na život.¹⁰ Zákodárce při tvorbě Listiny odmítl návrh, aby se článek 6 vztahoval i na ochranu plodu. Samotné právo nemůže určit okamžik, ve kterém se plod stává "lidským životem" dle věty druhé a ani by se o to nemělo dle názoru komentářové literatury pokoušet, jelikož daná problematika spadá více do lékařské roviny.¹¹

Důležitá je zde chvíle, od které lze plod považovat za subjekt práva na život a zda je vůbec možné ho považovat za dítě. Pokud tedy tvrdíme, že plod není subjektem práva na život, mělo by se jím stát až po porodu či v určitém stádiu porodu. Zákodárce odpověď na tuto otázku neposkytl. Počátkem lidského života, tedy okamžik, od jaké je nenarozený lidský život hoděn ústavněprávní ochrany, více do hloubky rozebírá judikatura Ústavního soudu. V nálezu sp. zn. I. ÚS 1565/14 ze dne 2. 3. 2015 se střetla dvě ústavně chráněná práva, jedním z nich bylo právo matky na osobní a tělesnou integritu dle čl. 7 odst. 1 a druhým ochrana lidského života před narozením dle čl. 6 odst. 1 věty druhé. Ústavní soud ve svém odůvodnění stanovil:

„...i kdyby dosud nenarozené dítě nebylo subjektem základních práv, přesto je ochrana života a zdraví dítěte v průběhu porodu ústavním pořádkem chráněným statkem.“¹²

Nenarozené dítě, jakožto statek chráněný ústavním pořádkem, zde ale nemá úplnou přednost před tělesnou integritou rodičky. Zvláště v případě komplikací při porodu má být dána přednost právu na život matky před ochranou lidského života před narozením.¹³

Dle výše zmíněného lze tedy říct, že plod či nenarozené dítě není fakticky dle Listiny nositelem práva na život, avšak dostává se mu určité ochrany v průběhu těhotenství v trestněprávní rovině v ustanovení § 159 a násl. TZ a v průběhu porodu je na něj hleděno jakožto na chráněný statek. Otázka

---

¹⁰NECHVÁTALOVÁ, Lucie in HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-812-2. s. 209.

¹¹WÁGNEROVÁ, Eliška., ŠIMÍČEK, Vojtěch., LANGÁŠEK, Tomáš., POSPÍŠIL, Ivo.; a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, ISBN 978-80-7357-750-6. s. 150.

¹²Nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14, bod 80.

¹³NECHVÁTALOVÁ, Lucie. In HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-812-2. s. 211.

interrupce se v judikatuře Ústavního soudu v souvislosti s právem na život zatím neobjevuje.

ESLP se problematikou práva na život nenarozeného dítěte v souvislosti s interrupcí věnoval v rozhodnutí ze dne 8. 7. 2004, č. 53924/00 Vo proti Francii. Jednalo se o nešťastnou událost, kdy žena vietnamského původu nemluvící příliš francouzsky přišla do nemocnice pro běžnou prohlídku v těhotenství. V ten samý den byla přítomna v nemocnici ještě jedna paní Vo, která přišla do nemocnice kvůli vyjmutí nitroděložního tělíska. Při zavolání paní Vo do ordinace došlo k záměně a lékař si uvědomil záměnu pacientek až ve chvíli, kdy propíchl těhotné paní Vo plodový vak. Následně byl ve Francii stíhán za neúmyslné zabití, avšak byl zproštěn obžaloby, jelikož skutková podstata trestného činu neúmyslného zabití ve Francii nezahrnuje usmrcení plodu. Celý případ tedy došel až k ESLP, ve kterém došlo k rozhodnutí, že problematiku interrupce a ochranu plodu nechává na uvážení státu. V senátu v daném případě došlo k několika neshodám v dané problematice. První část soudců měla za to, že nenarozené dítě není chráněno čl. 2 EÚLP, zatímco druhá část tvrdila pravý opak. Třetí část senátu měla za to, že čl. 2 se zjevně z podstaty věci vztahuje i na plod, ale článek jako takový porušen nebyl. Třetí část soudců zastávala názor, že by právo na život mělo obsahovat dva stupně ochrany, a to plnou pro osobu již narozenou a omezenou pro plod.¹⁴ Domnívám se, že v obdobných případech by bylo nutné odlišit z jakého důvodu došlo či mělo dojít k přerušení těhotenství, jelikož by se poté omezená ochrana pro plod mohla týkat také případů, kdy ženy dobrovolně podstoupí interrupci. Dobrovolná interrupce v zákonem předvídané situaci v České republice je možná do 12. týdne těhotenství, který se počítá od poslední menstruace těhotné ženy a nesmí interrupci bránit zdravotní důvody. Pokud by se ochrana plodu týkala i těchto případů, interrupce by byla v rozporu s ústavním pořádkem a muselo by dojít k jejímu zákazu. To by mělo za následek porušení práva na soukromý život, právo na ochranu před nelidským zacházením a diskriminaci žen.¹⁵ Právo na život je v dané vždy střet dvou chráněných zájmů (matky a nenarozeného dítěte), které je nutné posoudit individuálně.

---

¹⁴KRATOCHVÍL, Jan. in KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. Evropská úmluva o lidských právech. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-365-3. s. 390.

¹⁵Poland 'slammed the door shut' on legal and safe abortions: Human rights experts. UN News [online]. New York: United Nations, 2020, 27. 10. 2020 [cit. 2023-9-28]. Dostupné z: https://news.un.org/en/story/2020/10/1076332?fbclid=IwAR0yOxuqIc-TfnpX6Bw-y9j9YObUDg-6fa76TtwN_dCgE3g9tZQHoJOND_k [cit. 29. 9. 2023].

2.1.2 Právo na soukromý a rodinný život

V první řadě je důležité definovat, jak český právní řád chápe rozsáhlý pojem rodinného života. Dle Ústavního soudu lze rodinu chápat jakožto faktickou biologickou vazbu a sociální institut, který je následně specifikován právní úpravou. Rodinný život představuje společenství osob spojených biologickou, emoční a majetkovou vazbou.¹⁶ Do této vazby spadá vztah dítěte s rodiči, sourozenci či prarodiči. V pozdějších nálezech Ústavní soud konstatoval, že pojem rodina chápe primárně jakožto biologický konstrukt, který je založený na pokrevním příbuzenství osob, které spolu žijí, nebo popřípadě nepříbuzenský vztah, který ten biologický pouze napodobuje – těmi je například osvojení dítěte či pěstounství.¹⁷

V Listině můžeme právo na soukromý a rodinný život najít v článku 10 odst. 2, který zakotvuje právo na rodinný život. Toto právo vzniká mezi manželi při uzavření manželství a mezi rodiči a dětmi vzniká narozením dítěte. Existují ale i případy, v nichž rodinný život vznikne jen mezi dítětem a jedním z rodičů, či krátce po vzniku tento vztah zanikne. K takové situaci může dojít v případě, že se rodič dítěte vzdá nebo matka či dítě zemře při porodu.

Evropská úmluva o lidských právech chápe rodinný život velmi podobným způsobem. Rodinný vztah nastává mezi manželi a mezi rodiči a dětmi, ten vzniká již od samotného narození dítěte. Samozřejmě se jedná o dost široký pojem, který byl následně upravován rozsudky ESLP, které se vesměs shodují s nálezy Ústavního soudu – např. shledání, že za rodinný život lze považovat i vztah svobodné matky a jejího dítěte.¹⁸

Důležitý článek týkající se rodiny nalezneme mezi sociálními právy a je jím článek 32. odst. 4 Listiny, který lze považovat za ústavněprávní základ rodinného práva:

„Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.“

---

¹⁶Nález Ústavního soudu ze dne 7. 1. 2009, sp. zn. I. ÚS 2477/08, bod 35.

¹⁷Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 36.

¹⁸Rozsudek ESLP ve věci Marckx proti Belgii ze dne 13. 6. 1979, č. 6833/74, bod 31.

Tímto ustanovením jsou rodičům i dětem garantována základní subjektivní práva. Rodičům garantuje právo výchovy a péče o dítě, zatímco dětem se dostává pasivního práva, aby o ně bylo pečováno a byly vychovávány jejich rodiči. Do těchto práv může stát zasahovat pouze rozhodnutím soudu na základě zákona. Každý takový zásah musí být dostatečně odůvodněný a přiměřený. Není možné, aby bylo dítě odloučeno od rodiče na základě správního aktu vydaného správním orgánem.¹⁹ Této problematice se věnoval Ústavní soud v nález ze dne 28. 3. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 20/94, kterým zrušil tehdejší právní úpravu, která umožňovala odnětí dítěte z péče rodiče do ústavní péče na základě rozhodnutí správního orgánu.

Rozpor mezi zákonnou úpravou a ústavněprávní rovínou shledal Ústavní soud i v nález ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 23/02, kterým byla zrušena část ustanovení dovolující diagnostickým ústavům ve zvláště odůvodněných případech umístit dítě do tzv. „smluvních rodin“ a to pouze na základě smlouvy mezi rodinou a diagnostickým ústavem. Šlo zde o přímý zásah do základních práv a svobod dítěte, přičemž zde byl shledán přímý rozpor s článkem 32 odst. 1 a 4 Listiny. Dále byl stejným nálezem zrušen i pojem „smluvní rodiny“ pro jeho absolutní neurčitost a rozpor s materiálním ohniskem Ústavy.

Péče o dítě je velmi široký pojem označující veškeré rozhodování o dítěti a výchovné působení rodiče na dítě. Zásahem státu do péče o dítě rodičem může být i rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do péče pouze jednomu z rodičů, přičemž druhému rodiči je umožněn v určité míře styk s dítětem. Česká republika byla mnohokrát kritizována za vysoké zásahy státu do rodičovských práv právě v důsledku odnětí dítěte z péče jednoho či obou rodičů z nepřiměřených důvodů. Jedním případem se zabýval ESLP v rozsudku ve věci Wallová a Walla proti ČR ze dne 26. 10. 2006, č. 23848/04, ve kterém došlo k odnětí dětí z péče rodičů z důvodu „nevyhovujícího bydlení“. Děti nebyly vystaveny násilí, špatnému zacházení či sexuálnímu násilí. Ústavní soud potvrdil část týkající se umístění dětí do ústavní výchovy z důvodu, že se jednalo o jediné možné řešení, které bylo v souladu se zákonem i zájmy dětí. ESLP v daném případě rozhodl, že došlo k porušení čl. 8 a čl. 14 EÚLP.²⁰

---

¹⁹KÜHN, Zdeněk. Listina základních práv a svobod: velký komentář. Praha: Leges, 2022. Komentátor. ISBN 978-80-7502-609-5. s. 1152.

²⁰Rozsudek ESLP ve věci Wallová a Walla proti ČR ze dne 26. 10. 2006, č. 23848/04.

V pátém odstavci čl. 32 Listiny nalezneme, že rodiče pečující o dítě mají právo na pomoc státu. Není zde konkrétní vyjádření a určení podoby této pomoci. Může se jednat o daňovou slevu na vyživované dítě, přídavky na dítě či rodičovský příspěvek. Tento článek je důležitým podkladem ukládající pozitivní obligaci státu. Stát má poskytnout potřebnou asistenci rodině, která nezvládá péči o dítě pouze vlastním úsilím.²¹ Můžeme říci, že se jedná o ustanovení, které určuje důležitost rodiny a dětí, a také vyjadřuje snahu státu chránit a podporovat rodičovství.

2.1.3 Právo na vzdělání

Článek 33 Listiny se přímo týká dětí, jelikož především v průběhu dospívání dochází k realizování práva na vzdělání. Za zvláštnost tohoto článku považuji odstavec první, který hovoří o právu každého na vzdělání a v druhé větě odkazuje na zákon ohledně povinnosti školní docházky, a to bez ohledu na státní příslušnost. Přihlášení dítěte do školského zařízení sice náleží do rodičovské odpovědnosti jakožto povinnost rodičů, avšak dle vyjádření Ústavního soudu je účastníkem řízení o přijetí dítěte do školského zařízení pouze dítě, nikoliv rodič. Ten sice úkon fakticky koná za dítě jakožto jeho zástupce, ale nedisponuje jinými právy než zastoupené dítě.²²

Právo na vzdělání je obsaženo i v EÚLP a to v čl. 2 protokolu č. 1. Ta určuje, že každý má právo na vzdělání a nesmí mu být odepřeno. Stát při výkonu jakékoliv funkce v oblasti výchovy a výuky má povinnost respektovat práva rodičů na zajišťování výchovy dítěte. Daný článek se vztahuje na všechny osoby bez rozdílu, tudíž se tohoto práva může dovolávat každá fyzická osoba. Pod daným vzděláním si lze představit i například univerzitu třetího věku či přístup studentů k nabízeným kurzům. Právo každého na přístup ke vzdělání není omezenou pouze na státní občany, a v případě omezení přístupu osob jiného občanství ke vzdělání musí stát svůj postup podložit naléhavými důvody veřejného zájmu.²³

Porušení práva na vzdělání a diskriminace se dopustila Česká republika dle rozhodnutí ESLP ve věci D. H. a ostatní proti České republice ze dne 13. 11. 2007, č. 57325/00. Jednalo se o případ, kdy docházelo k přesunutí

²¹KÜHN, Zdeněk. Listina základních práv a svobod: velký komentář. Praha: Leges, 2022. Komentátor. ISBN 978-80-7502-609-5. s. 1191.

²²Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1844/16.

²³Rozsudek ESLP ve věci Bah proti Spojenému království ze dne 27. 9. 2011, č. 56328/07, bod 50.

neproporcionálního počtu romských dětí do zvláštních škol a tím i ke zhoršení vzdělání, kterému se jim dostávalo. Osnovy učiva na zvláštních školách jsou zjednodušené a po vystudování této školy se jim dostává horšího pracovního uplatnění. Tím docházelo k jejich segregaci, jelikož nedostávaly šanci se do společnosti zapojit a již v útlém věku byly ze společnosti vystrčeny na její okraj.²⁴

K jednomu z největších zásahů do práva na vzdělání došlo v průběhu pandemie covidu-19 skrze navazující legislativní opatření. Právo na vzdělání bylo částečně omezeno nemožností osobní přítomnosti žáků ve školských zařízeních. V tomto období docházelo k velmi častému přijímání a následnému rušení opatření z důvodu jejich nedostatečného provedení. Ústavní soud se blíže k projednání některého z těchto opatření nedostal z důvodu nevyčerpání opravných prostředků, či z důvodu zrušení opatření dříve, než o něm bylo možné rozhodnout.²⁵

Pandemie covid-19 měla velký dopad na kvalitu vzdělání, který bude velmi složité v budoucích letech urovnat. Tzv. „online výuka“ byla v určitých mezích velmi problematická, jelikož ne každé dítě mělo rovný přístup ke vzdělávacím prostředkům. Dítě mohlo být vzděláváno nejčastěji jen prostřednictvím počítače, který mohl být pro některé rodiny obtížné obstarat tak, aby všechny děti v domácnosti měly přístup ke vzdělání ve stejnou denní dobu. Dalším problémem byla ochrana osobních údajů studentů, a také vybavení školských zařízení. V takovém případě můžeme říci, že zde mohlo být porušeno právo dítěte na vzdělání, a také neplnění povinné školní docházky. Je ale nutné se zaměřit i na fakt, zda bylo vůbec možné vyřešit vzdělávání dítěte v době pandemie jinak, jelikož školská zařízení nebyla na danou situaci ani zdaleka připravena.

2.1.4 Další práva dítěte, zvláštní ochrana dítěte

Další vymezení postavení dítěte a jeho ochrana se nachází v hlavě čtvrté, pod hospodářskými, sociálními a kulturními právy, zejména v článku 32 Listiny. Pracovněprávní a trestněprávní způsobilost má již od patnáctého roku jeho života, kdežto například aktivního volebního práva do Poslanecké sněmovny se jedinci

---

²⁴European Union Agency For Fundamental Rights And Council Of Europe, Handbook on european law relating to the rights of the child, Lucembour: Publications Office of the European Union, 2022, s. 59.

²⁵KÚHN, Zdeněk. Listina základních práv a svobod: velký komentář. Praha: Leges, 2022. Komentátor. ISBN 978-80-7502-609-5. s. 1196.

dostává až dovršením osmnáctého roku věku. Dítě je ve svém vývojovém stádiu velmi zranitelným jedincem, a proto je mu Listinou stanovena zvláštní ochrana, přičemž podrobněji je tato ochrana upravena v jednotlivých zákonech.²⁶

Rovného postavení všech dětí se týká článek 32 odst. 3 Listiny, podle kterého mají děti narozené v manželství i mimo něj stejná práva. Lze jej považovat za doplnění článku Listiny o zákaz diskriminace. Ústavní soud tento článek ve své judikatuře prakticky nepoužívá, jelikož v dnešní době lze rovné postavení dětí mimomanželských považovat v České republice za samozřejmost. V případě rozhodování soudů v otázkách výživného či péče o dítě je absolutně bezpředmětné, zda bylo dítě narozené ve svazku manželském či nikoliv.

2.2 Úmluva o právech dítěte

Úmluvu o právech dítěte podepsala Československá federativní republika v roce 1990, přičemž v únoru roku 1991 vstoupila v platnost. Česká republika, jakožto sukcesor Československé federativní republiky, je smluvní stranou Úmluvy již ode dne svého vzniku. Úmluva také spadá do ústavního pořádku, a to dle vyjádření Ústavního soudu v nálezu ze dne 25. 6. 2002, č. 403/2002 Sb.²⁷

Ne všechny ustanovení úmluvy jsou přímo použitelné ve vnitrostátním právu, proto je většina z nich parafrázována vnitrostátní úpravou. Zároveň Československá federativní republika spolu s podpisem Úmluvy učinila prohlášení o výjimce z čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte znát své rodiče. Toto prohlášení Česká republika dodnes neodvolala.²⁸

Výbor OSN pro práva dítěte stanovuje čtyři základní principy Úmluvy. Jsou jimi: nejlepší zájem dítěte; zákaz diskriminace; právo dítěte na zachování života a na rozvoj; právo dítěte na zohlednění jeho názoru (participační právo dítěte).²⁹

---

²⁶PEKAŘOVÁ, in: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-812-2, s. 901.

²⁷Nález č. 403/2002 Sb., Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002 ve věci návrhu na zrušení § 5 odst. 1 věty druhé a § 8 odst. 3 věty druhé zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, VII.

²⁸KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Milana HRUŠÁKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 11.

²⁹DUŠKOVÁ, Šárka. Úmluva o právech dítěte: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-683-2, s. 41.

2.2.1 Nejlepší zájem dítěte

Nejlepší zájem dítěte je hlavní složkou veškerého rozhodování o právech dítěte, ale i o dítěti samotném. Jedná se o velmi složitý a obsáhlý pojem, který se v každém posuzovaném případě může výrazně měnit, a to i dle kulturních a sociálních zvyků státu, ve kterém je uplatňován. Úmluva o právech dítěte sama o sobě nenabízí definici tohoto pojmu, ani jakým způsobem ho uplatnit. Výbor OSN pro práva dítěte se pokusil o částečnou definici pojmu ve svém Obecném komentáři č. 14, i ten však nabízí spíše abstraktní nastínění pojmu. Komentáře Výborů OSN jsou právně nezávazné, jejich naplňování je však sledováno prostřednictvím projednávání periodických zpráv jednotlivých smluvních států.

Stručně můžeme říci, že nejlepším zájmem dítěte je vyhodnocení a posouzení dopadů přijímaného opatření na základní práva a svobody dítěte. Přičemž instituce rozhodující o právech dítěte mají povinnost nalézt opatření, které bude dostatečné, vhodné a zároveň bude nejšetrnější k dítěti. Je nutností v každém případě identifikovat všechna práva a svobody dítěte, které mohou být dotčeny a v reakci na ně zvolit vhodné řešení. Úmluva o právech dítěte neobsahuje hierarchii práv a svobod, což vyjadřuje rovné postavení všech práv dítěte. Není tak možné, aby bylo automaticky jedno právo dítěte upřednostňováno před druhým v každém případě bez rozdílu.

K zjištění nejlepšího zájmu dítěte by se mělo využívat dalších složek obsažených v Úmluvě o právech dítěte, které zmiňuje Obecný komentář č. 14. Jedná se pouze o demonstrativní výčet, který nastiňuje určité meze, mezi kterými by se instituce rozhodující o právech dítěte měly pohybovat při zjišťování tohoto zájmu.

První složkou je právo dítěte na vyjádření svého názoru, které nalezneme v čl. 12 Úmluvy o právech dítěte a bez kterého nelze nikdy řádně zjistit nejlepší zájem. Výbor pro práva dítěte rozšířil váhu názoru dítěte ve svém Obecném komentáři č. 14, ve kterém stanovil zásadu, že čím je dítě starší, a tedy rozumově vyspělejší, tím větší má mít jeho názor váhu na posouzení jeho nejlepšího zájmu. Právo vyjádřit svůj názor mají i děti velmi nízkého věku, a to i v případě, že nedokážou pořádně svůj názor formulovat. Je pak úkolem jednotlivých institucí v daném případě zajistit, aby bylo dítěti toto právo zajištěno, jelikož bez něj není

možné o nejlepší zájmu dítěte rozhodnout.³⁰ Právo vyjádřit svůj názor tedy úzce souvisí s participačním právem dítěte.

Za druhou složku je považována identita, kterou můžeme chápat ve smyslu pohlaví, národnosti, víry, přesvědčení, kultury, sexuální orientace nebo také jako jazykové prostředí. V případě rozhodování o péči o dítě musí být identita dítěte kontinuálně zachována, a to i v případě umístění dítěte do náhradní formy péče. Kontinuitu identity, jakožto součást nejlepšího zájmu dítěte, spatřuji ve formě prevence opakování historie, kdy v období druhé světové války docházelo k její eliminaci skrze umístění dítěte do převýchovy, a tím k její faktické eliminaci.

S identitou úzce souvisí i složka třetí, kterou je zachování rodinného prostředí dítěte a vztahu dítěte s jeho přirozeným prostředím. Rodinné prostředí zde můžeme chápat ve smyslu nálezu II. ÚS 1945/08, kde je označováno za svobodný prostor dítěte, kde se může rozvíjet a projevit se.³¹ S tímto názorem přímo souhlasí i obsah preambule Úmluvy o právech dítěte, která rodinu označuje za základní společenskou jednotku a chápe ji i jako adoptivní nebo pěstounskou rodinu dítěte.

Mezi další složky nejlepšího zájmu dítěte spadá zajištění péče, ochrany a bezpečí dítěte, která navazuje na článek 3 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte. Ustanovení je třeba chápat primárně jako povinnost veřejné moci umožňovat rodiči, či primárnímu pečovateli o dítě, aby byl schopný ochranu dítěte vykonávat a pečovat o dítě bez překážek. Státu vyplývá povinnost pomáhat rodinám, ať už v podobě příspěvků na bydlení, nebo postavením dostatečné infrastruktury, která bude umožňovat lepší přístup ke školám a centrům pro péči o dítě.³² Nejlepší zájem dítěte je v této složce vyjádřen jako závazek státu vytvořit a poskytnout rodiči dítěte prostředí, ve kterém je tento zájem možné nejsnazším způsobem nalézt a udržet.

Složkami nejlepšího zájmu dítěte je také právo dítěte na zdraví a zohlednění zvláštní zranitelnosti dítěte. Právo dítěte na zdraví je úzce spojeno

---

³⁰UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), 29 May 2013, CRC /C/GC/14, odst. 44. dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html> [cit. 16. 2. 2023]

³¹Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08, bod 19.

³²DUŠKOVÁ, Šárka. Úmluva o právech dítěte: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-683-2. s. 52.

s participací dítěte a jeho právem znát svůj zdravotní stav a být informován o možnostech léčby v závislosti na vyspělosti dítěte. Za zvlášť zranitelné dítě je považováno dítě se zdravotním či tělesným postižením, dítě příslušné k etnické menšině, či dítě v postavení uprchlíka. Spatřuji zde silný důraz na zákaz diskriminace, která by se v případech se zvlášť zranitelným dítětem mohla nabízet z důvodu například jazykové nebo jiné komunikační bariéry a mohlo by dojít k neúplnému zjištění nejlepšího zájmu dítěte.

Poslední složkou nejlepšího zájmu dítěte je jeho právo na vzdělání, které se nachází v čl. 28 a čl. 29 Úmluvy o právech dítěte. Znění čl. 29 se však v anglickém jazyce značně odlišuje od toho českého.

„States Parties agree that the education of the child shall be directed to...“

V českém překladu je zde anglický pojem „education“ přeložen jakožto „výchova“, což považuji za nepřesné a zavádějící. Článek tím částečně ztrácí svůj vnitřní význam. Za přesnější pojem bych zde považovala pojem „vzdělání“. To je zde chápáno jako právo dítěte na seberealizaci, čerpání jeho lidských práv a svobod a učení se důležitým životním dovednostem. Vzdělání zde není synonymem povinné školní docházky či školního vzdělávání, jako ho popisuje čl. 28 Úmluvy o právech dítěte, jelikož to „právo na vzdělání“ absolutně přesahuje.³³

Jak již bylo zmíněno, Úmluva o právech dítěte vesměs neřeší problematiku posouzení jednotlivých zájmů dítěte v konkrétních či abstraktních případech. Aplikace této proporcionality byla ponechána na smluvních státech. V případě České republiky není nejlepší zájem dítěte popsán v Občanském zákoníku, ani v jiném zákoně. Částečnou úpravu užití nejlepšího zájmu dítěte můžeme nalézt v judikatuře Ústavního soudu. Ten stanovuje kritéria obecného principu proporcionality zásahu do základních práv a svobod, které je možné použít pro poměření nejlepšího zájmu dítěte v kontextu týkající se základních práv a svobod dítěte. Obecný princip proporcionality zásahu stanovuje možnost dosáhnout proporcionality mezi zásahem do základních práv a sledovaným cílem (v našem případě nejlepším zájmem dítěte), jen v případě splnění tří kritérií. První z kritérií je požadavek vhodnosti opatření, tedy zda je možné tímto opatřením dosáhnout sledovaného cíle. Druhým kritériem je požadavek potřebnosti, které

---

³³UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 1 (2001), Article 29 (1), The aims of education, 17 April 2001, CRC/GC/2001/1. odst. 2. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/4538834d2.html> [cit. 16. 2. 2023]

určuje, zda není možné dosáhnout sledovaného cíle i opatřením méně invazivním do základních práv a svobod. Posledním kritériem je požadavek proporcionality v užším smyslu, kterého je dosaženo v případě, že závažnost zásahu do základního práva je v daném případě vyvážena významem sledovaného cíle neboli zásah do práva dítěte by se v daném případě nedostal do nepoměru s užitkem, které opatření přineslo.³⁴

Úmluva o právech dítěte stanovuje nejlepší zájem dítěte jako přední a nejvyšší hledisko v případech rozhodování otázek týkajících se dítěte. Druhý senát Ústavní soudu v nálezu sp. zn. II. ÚS 169/16 však judikoval nutnost vyvažovat nejlepší zájem dítěte spolu se všemi ostatními oprávněnými zájmy.³⁵ I přesto jeho závěr v daném případě byl v souladu s Úmluvou o právech dítěte a s nejlepším zájmem dítěte. O měsíc později judikoval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. I. ÚS 153/16 nutnost v řízení před soudy vždy rozhodovat a přijímat opatření v souladu s nejlepším zájmem dítěte, přičemž odchylka zde musí být odůvodněná dostatečně silným legitimním zájmem, který je v daném řízení prokazatelný. Pokud bychom se řídili tím, co nám ukládá Úmluva o právech dítěte – silnější zájem v otázkách týkajících se dítěte těžko nalezneme.

Problematikou nedostatečného určení pojmu nejlepšího zájmu dítěte se zabýval i Nigel Cantwell, který kritizoval nedomyšlenost tohoto pojmu, ale hlavně jeho zneužitelnost právě dle kulturního a sociálního hlediska státu, ve kterém je uplatňováno. Neustálý důraz Úmluvy o právech dítěte na „nejlepší zájem dítěte“ považuje za nesmyslný, jelikož tím odvádí pozornost od její nejdůležitější části: děti mají lidská práva.³⁶ Hrozí upozadění těchto práv na vnitrostátní úrovni v důsledku přílišného důrazu na tento pojem. Je patrné, že výklad pojmu nejlepšího zájmu dítěte bude ponechán k interpretaci jednotlivým vnitrostátním soudům, což může způsobit určité odlišnosti. Zároveň si nemyslím, že je jednoduché pojem nejlepšího zájmu dítěte zneužít, pokud soudy členských zemí postupují dle bodů vytyčených v Obecném komentáři č. 14 k Úmluvě o lidských právech dítěte. Tudíž je možné tvrdit, že se nejedná o problém samotného pojmu nejlepšího zájmu dítěte, ale o problém fungování vnitrostátního práva dané země.

³⁴Nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15, bod 26–27.

³⁵Nález Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2016, sp. zn. II. ÚS 169/16-3, bod 21.

³⁶CANTWELL, Nigel in LIEFAARD, Ton a Julia SLOTH-NIELSEN. The United Nations Convention on the Rights of the Child: taking stock after 25 years and looking ahead. Boston: Brill/Nijhoff, 2017. ISBN 978-90-04-29505-6. s. 62.

Je tak úkolem zejména vnitrostátních soudů, aby pojem nejlepší zájem dítěte vyložily, a to za současného maximálního zachování lidských práv dítěte. Je tak potřeba upřednostnit řešení, které v maximální možné míře šetří lidská práva dítěte.

2.2.2 Zákaz diskriminace dítěte

Zákaz diskriminace se nachází v článku 2 Úmluvy o právech dítěte, kde je řečeno, že každé dítě má práva obsáhlé v ní bez rozdílu rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, pohlaví, jazyka, národa či postižení. Daný článek utváří povinnost státu, který je smluvní stranou této úmluvy, zabránit jakékoliv diskriminaci vůči dítěti, a to i dětem, které nejsou občany daného smluvního státu.³⁷

Úmluva o právech dítěte zakazuje rozdílné zacházení s chlapci a děvčaty. Výbor pro ochranu práv dítěte v komentáři č. 7 vytyčuje jednotlivé příklady. Dívky jsou často při takové diskriminaci vystaveny nuceným potratům či těhotenství, zanedbání, či je na ně utvářen nátlak na starost o rodinnou domácnost a tím zamezen jejich přístup k základnímu vzdělání. Speciální ochranu mají i děti s postižením, aby jim byly poskytnuté stejné podmínky jako jakémukoliv jinému dítěti. Dále má dítě s postižením právo na speciální asistenci, která jim může pomoci při vzdělání a při realizaci jejich základních práv. Zákaz diskriminace se vztahuje také na děti rozdílných etnických skupin, životní úroveň, politického názoru a náboženského vyznání. Generální komentář shledal za nejvíce zranitelnou skupinu takových dětí, kterých se může týkat více forem diskriminace³⁸ a zdůrazňuje, aby co nejlépe implementovaly práva dítěte tak, aby diskriminaci zabránily.³⁹

Výbor pro lidská práva při svém zasedání shledal několik nesrovnalostí v periodických zprávách České republiky a jejich implementaci jednotlivých úmluv a opčních protokolů. Výbor se zabýval dvěma tématy týkající se práv dětí. Jedním z nich byl § 125 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR, kde je upraveno zajištění cizinců na území České republiky, přičemž je zde

---

³⁷SCHMAHL, Stefanie. United Nations Convention on the Rights of the Child: article-by-article commentary. Oxford: Hart, 2021. ISBN 978-15-0995-445-2. s. 45.

³⁸Např. dívka etnického původu s odlišným náboženským vyznáním

³⁹UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 7 (2005): Implementing Child Rights in Early Childhood, 20 September 2006, CRC/C/GC/7/Rev.1, available at: <https://www.refworld.org/docid/460bc5a62.html> [cit. 5. 9. 2023]

stanovena maximální doba zajištění osoby mladší 18 let na 90 dnů. Dle poznatků Výboru je tato doba neúměrně dlouhá a není v souladu s článkem 24 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a navrhuje maximální dobu snížit, avšak neuvádí přesný počet dnů. V dalším tématu se Výbor pro lidská práva zaměřil na problematiku diskriminace romských dětí, které jsou častěji odebírány rodičům z péče a umisťovány do pěstounské péče či dětských domovů. Česká republika by se dle názoru výboru měla zaměřit na vytvoření programů, které by napomohly romským dětem se lépe zapojit do společnosti a tím ukončily společenskou segregaci, které jsou vystaveny.⁴⁰

V návaznosti na nesrovnalosti nalezené Výborem v odpovědi na první a druhou periodickou zprávu byla v roce 2008 založena Agentura pro sociální začleňování, která se mimo jiné zaměřuje na začleňování dětí z vyloučených lokalit do hlavního vzdělávacího proudu a snaží se zamezit předčasným odchodům ze vzdělávacího systému a celkové segregaci romských dětí ve školách s upraveným školním kurikulem.⁴¹ Avšak dle odpovědi Výboru na čtvrtou periodickou zprávu v roce 2019 by měla Česká republika vyvinout větší snahu o zapojení romských dětí v základním vzdělání a snažit se, aby tyto děti ve vzdělání pokračovaly i po splnění základní školy a dosáhly vyšší úrovně vzdělání.⁴²

Odpověď na čtvrtou periodickou zprávu obsahuje taktéž maximální dobu zadržení dětí bez doprovodu, kde je České republice znovu vytykána doba zadržení cizineckých dětí. Ze čtvrté zprávy z roku 2018 lze vyčíst, že Česká republika nadále ponechává maximální dobu zadržení nezletilého cizince na 90 dnech, přičemž dává důraz na fakt, že je zadržení používáno pouze jen jako krajní opatření, přičemž ženy, rodiny a nezletilí jsou umisťováni do odděleného zařízení od mužů. K samotnému zajištění nezletilého cizince bez doprovodu může dojít jen v případě důvodného nebezpečí ohrožení státu či závažného narušení veřejného pořádku.⁴³ Odpověď na čtvrtou periodickou zprávu Výboru pro lidská práva obsahuje pouze apel, aby k zadržení docházelo pouze k jakožto poslednímu řešení

---

⁴⁰UN Human Rights Committee (HRC), Consideration of reports submitted by States parties under article 40 of the Covenant: International Covenant on Civil and Political Rights: concluding observations of the Human Rights Committee: Czech Republic, 9 August 2007, CCPR/C/CZE/CO/2, available at: <https://www.refworld.org/docid/46ca984d2.html> [cit. 5. 9. 2023]

⁴¹Čtvrtá periodická zpráva o plnění závazků vyplývajících z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Česká republika 2013–2018 [online] [cit. 6. 9. 2023]

⁴²CCPR/C/CZE/CO/4 Concluding observations on the fourth periodic report of Czechia 2019, [online] [cit. 6.9.2023]

⁴³Čtvrtá periodická zpráva o plnění závazků vyplývajících z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Česká republika 2013–2018 [online] [cit. 6. 9. 2023]

a již nedocházelo k zadržování dětí, a to i jako součást zadržení celé rodiny. Výbor tedy nepovažuje argumentaci České republiky ve čtvrté zprávě za dostatečnou a tentokrát apeluje na celkové zrušení zadržování nezletilých cizinců.

2.2.3 Právo dítěte na zachování života a na rozvoj

Právo na život je nejzákladnějším lidským právem, proto není nijak překvapivé, že je tomu tak i u práv dítěte, kterým je v tomto ohledu poskytnuta zvláštní ochrana. Tato ochrana obsahuje vše od prenatální péče matky, zlepšení lékařské péče o novorozené děti, až po snahu zaručit, že každé dítě bude mít dostatečný přístup k pitné vodě a jídlu. V komentáři Výboru práv dětí je určena zvláštní ochrana dětem, které vyrůstají v obzvlášť těžkých podmínkách (např. osiřelé děti, nezletilí uprchlíci, děti s postižením, děti s rodiči závislých na alkoholu či jiných látkách, děti ohrožené sexuálním násilím či obchodem s lidmi, zanedbané děti) a jako hlavní překážku v rozvoji dítěte shledává neustávající boj s již léčitelnými nemocemi a podvýživou.⁴⁴

Již preambule Úmluvy o právech dítěte hovoří o právu dítěte na ochranu života, a to už před narozením. Avšak dále v jejím znění nenalezneme období, ve které by určovalo okamžik začátku života. Není tedy specifikováno, zda je tomu již při početí nebo porodem, a to z důvodu snahy vyhnout se zastání se jednoho z názorových proudů v ohledu interrupce. Hlavním důvodem pro takové rozhodnutí byla problematika přijetí Úmluvy o právech dítěte v některých zemích, pokud by obsahovala *de facto* zákaz interrupce, či její všeobecné povolení. Doslovný výklad původního znění čl. 6 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte „*every child has the inherent right to life*“, lze přeložit do češtiny jako „každé dítě má přirozené právo na život“. Jak pojem „*inherent*“ tak pojem „přirozené“ můžeme chápat v daném kontextu způsobem, že právo dítěte na život začíná porodem.⁴⁵ Výbor pro práva dítěte v minulosti kritizoval nadměrné užití interrupce jakožto „výběru“ pohlaví dítěte převážně v Číně při období politiky jednoho dítěte a následujícím období, kdy Čína nadále nebyla schopná zabránit selektivní interrupci.⁴⁶

---

⁴⁴UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 7 (2005): Implementing Child Rights in Early Childhood, 20 September 2006, CRC/C/GC/7/Rev.1, dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/460bc5a62.html> [cit. 7. 9. 2023]

⁴⁵SCHMAHL, Stefanie. United Nations Convention on the Rights of the Child: article-by-article commentary. Oxford: Hart, 2021. ISBN 978-15-0995-445-2. s. 120.

⁴⁶UN Committee on the Rights of the Child (CRC), UN Committee on the Rights of the Child: Concluding Observations: China (including Hong Kong and Macau Special Administrative

Právo na život však není jediným právem chráněným zájem nacházející se v čl. 6. Stejně důležitým jako právo na život je i právo na jeho zachování a na rozvoj. Smluvní státy mají povinnost nejen ochraňovat život dítěte jako takový, ale i podnikat jednotlivé kroky ve vnitřní legislativě k pozitivním změnám, které zaručí nejen přežití dítěte, ale také jeho zdravý vývoj.⁴⁷ Právo dítěte na zachování života a na rozvoj je podrobněji upraveno ve čl. 26 – 29 a čl. 32 – 36 Úmluvy o právech dítěte, které se týkají sociálního zabezpečení dítěte, práva dítěte na životní úroveň nezbytnou pro jeho rozvoj, práva dítěte na vzdělání, výchovy dítěte, ochranou před vykořisťováním dítěte, a to i sexuálním.⁴⁸

2.2.4 Participační právo dítěte

Vyjádřit svůj názor na věc je právo, které má každý dospělý člověk ve svém každodenním rozhodování. Ať už se jedná o vcelku bezpředmětné věci jako kam půjde na oběd, nebo o věci, které částečně člověku změní život, jako změna práce nebo bydliště. Dítě však takovou možnost často nemá, jelikož se nemůže svévolně rozhodnout o změně jeho bydliště a je pořád závislé na rodičích. Dříve docházelo k častým situacím, kdy rodič bral dítě jakožto svůj „majetek“ a nebral ohled na jeho názor. Ať se jednalo o to, s kým uzavře manželství, nebo na jaké střední škole bude pokračovat ve vzdělání. V některých oblastech k takovým případům dochází dodnes. Proto byl při vzniku Úmluvy o právech dítěte dán velký zřetel na participační právo dítěte. Participace dítěte spočívá v právu vyjádřit se ke všem záležitostem, které se ho přímo týkají, a dle Výboru pro práva dítěte je tomu tak bez ohledu na věk či rozumovou vyspělost.⁴⁹ To ovšem automaticky neznamená, že vyjádření dítěte se bude stoprocentně shodovat s rozhodnutím v dané věci. K názoru dítěte se i nadále přihlíží v souvislosti s jeho věkem a rozumovou vyspělostí. Tedy dítě má vždy právo vyjádřit svůj názor a orgány činné v řízení mají povinnost tento názor zjistit, avšak na názor se bere zřetel v souvislosti s jeho vyspělostí.

Regions), 24 November 2005, CRC/C/CHN/CO/2, bod. 28 Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/45377eb80.html> [cit. 7. 9. 2023]

⁴⁷SCHMAHL, Stefanie. United Nations Convention on the Rights of the Child: article-by-article commentary. Oxford: Hart, 2021. ISBN 978-15-0995-445-2. s. 127.

⁴⁸SCHMAHL, Stefanie. United Nations Convention on the Rights of the Child: article-by-article commentary. Oxford: Hart, 2021. ISBN 978-15-0995-445-2. s. 127.

⁴⁹UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 7 (2005): Implementing Child Rights in Early Childhood, 20 September 2006, CRC/C/GC/7/Rev.1, bod. 14, dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/460bc5a62.html> [cit. 8. 9. 2023]

Důležitým postupem při zjišťování názoru dítěte v jakékoliv věci je nutnost zajistit, aby na dítě nebyl vytvářen žádný tlak zvenčí a byl zajištěn jeho pravý názor bez vlivů ze strany dospělých osob v okolí dítěte. Smluvní státy mají povinnost co nejlépe zajistit, aby k takovým případům docházelo co nejméně. V praxi to pak může znamenat snahu orgánů činných v soudním řízení vyslechnout dítě bez přítomnosti rodičů, ale s přítomností příslušného přiděleného opatrovníka dítěte. Dítě by se při takovém vyslechnutí mělo cítit co nejlépe, aby nebylo zbytečně traumatizováno a vyslechnutí dítěte by mělo být co nejvíce přizpůsobené jeho věku. K dítěti by v takových situacích mělo být přistupováno jako k osobě, která je schopna vyjádřit a formulovat svůj názor.⁵⁰ Participační právo dítěte v řízení před soudem je propojeno s právem dítěte na informace ohledně řízení či věcí, které se ho přímo či nepřímo týkají či ovlivňují jeho život. Rodič nebo opatrovník dítěte má povinnost předat tyto informace dítěti, a pokud takové kroky selžou, je povinnost soudu zajistit, aby se dítě o takovém řízení dovědělo.⁵¹

Právo dítěte na to být slyšeno není omezeno pouze na řízení před soudem či jiným orgánem. Čl. 12 Úmluvy o právech dítěte se vztahuje i na jiné oblasti života dítěte, jako například rodinný život, rozhodnutí týkající se zdravotního stavu dítěte, nebo ve školských zařízeních. Rodinný život je soukromoprávní sféra, do které může stát vstupovat jen v odůvodněných případech. Proto by smluvní státy nejlépe měly vytvořit takové prostředí, ve kterém je zaručeno právo dítěte na vyjádření jeho názoru a být slyšeno ze strany rodičů, a to například skrze edukační rodičovské kurzy a postupnou změnu přístupu k názoru dítěte. Participační právo dítěte v rodině podporuje jeho samostatnost, čím je zároveň aktivně připravováno na vyjádření svého názoru v dospělém životě bez velkých obtíží.⁵² V případě zdravotního stavu dítěte je kladen důraz na právo dítěte být součástí jakéhokoliv rozhodovacího procesu a mělo by být informováno v souladu s jeho rozumovými schopnostmi o jednotlivých léčebných postupech a o jejich výsledcích. Smluvní státy by měly zaručit participační právo dítěte skrze

---

⁵⁰UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard, 20 July 2009, CRC/C/GC/12, bod. 20, dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html> [cit. 9. 9. 2023]

⁵¹UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard, 20 July 2009, CRC/C/GC/12, bod. 25, dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html> [cit. 9. 9. 2023]

⁵²UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard, 20 July 2009, CRC/C/GC/12, bod. 90–93, dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html> [cit. 9. 9. 2023]

vnitrostátní úpravu. Nejvíce však k vnitřnímu rozvoji dítěte v souvislosti s jeho participačními právy dochází ve školských zařízeních, kde se dítě může nejlépe realizovat a vyjadřovat svůj názor. Učitelé tak mají povinnost zjišťovat názory dětí, dávat jim možnost vyjádřit se k učivu, klást otázky a vytvářet prostor, ve kterém se dítě může bez překážek realizovat. Výbor pro práva dítěte shledal studentské celoškolské parlamenty a třídní parlamenty jakožto nejlepší prostředek, skrze které je možné řádně realizovat participační práva dítěte a určil, že právo dětí na vyjádření názoru ve školských zařízeních by mělo být přesně stanoveno vnitrostátními úpravami, a nikoliv pouze ve školských řádech.⁵³

Výbor pro práva dítěte našel v periodické zprávě České republiky nesrovnalosti v určení věku, ve kterém má dítě právo na informace a na zjištění jeho názoru soudem, ze kterého mylně vyvodili, že limit věku nacházející se v § 867 odst. 2 OZ je absolutní a že dítě pod věk dvanácti let nebude vyslechnuto ani mu nebudou sděleny informace z řízení přímo se ho týkající. Daný paragraf však stanovuje povinnost soudu před rozhodnutím, které se dítěte týká, poskytnout mu potřebné informace k tomu, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a následně stanovuje vyvratitelnou domněnku, že dítě starší dvanácti let je schopno danou informaci přijmout a utvořit si vlastní názor. Nelze akceptovat tvrzení, že by dítěti mladšímu dvanácti let nebylo umožněno před soudem jakkoliv se vyjádřit, či by na něj bylo automaticky pohlíženo jakožto na „nespolehlivý informační zdroj“. Výbor pro práva dítěte dospěl k mylnému závěru, že dítě mladší dvanácti let nebude vyslechnuto a jeho názor nebude žádným způsobem zjištěn.

„Míru rozumové a emocionální vyspělosti nezletilého dítěte je totiž nutné posuzovat případ od případu. Nelze ani vyloučit, že schopnost vyjádřit se ke svému budoucímu výchovnému uspořádání bude, s ohledem na tuto vyspělost, dána i u dítěte mladšího. Věk dvanácti let nicméně představuje nejzazší možnou hranici, kdy už dítě je schopné uceleně prezentovat bez větší újmy svůj názor před soudem.“⁵⁴

Dle judikatury Ústavního soudu je možné vyslechnout i dítě mladší dvanácti let, avšak vždy s ohledem na jeho rozumovou a emocionální vyspělost,

---

⁵³UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard, 20 July 2009, CRC/C/GC/12, bod 98–114., dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html> [cit. 9. 9. 2023]

⁵⁴Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2866/17, bod 45.

kteřou má soudce povinnost přezkoumat. Výsleř se nemusí vždy konat přímo před soudem, ale může jít i o pohovor prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí, znaleckým posudkem, či v kanceláři soudce za přítomnosti opatrovníka. V případě dítěte staršího dvanácti let je obecný soud povinen dítě informovat o průběhu řízení a zjistit jeho názor, a pokud soud odmítne výsleř provést, musí dokázat a vyvrátit jeho nedostatečnou rozumovou a emocionální vyspělost.

Domnívám se, že argument Výboru pro práva dítěte je nepřesný, protože považuje věkové omezení za absolutní a implikuje, že dítě mladší dvanácti let nebude v řízení dle českého práva zapojeno. Jak bylo výše popsáno, nejedná se o striktní věkové omezení. Aby došlo ze strany České republiky k porušení čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, musel by zákon přímo stanovit, že za žádných okolností není možné vyslechnout dítě mladší. Zákon přitom takové omezení neobsahuje, stanovená hranice nelimituje výsleř a participaci dítěte v řízení, pouze v zájmu efektivitv řízení presumuje rozumovou a emocionální vyspělost dítěte staršího.

Závěrem je třeba zmínit i problematiku samotné primární informační povinnosti soudu. Soud sice může předvolat dítě k soudu, aby ho mohl informovat, dítě však nemusí porozumět všem okolnostem řízení. Soudce sice může dítě informovat dítě o rozsudku v jeho kanceláři, avšak takový postup není udržitelný, jelikož soudci nemohou i jen z časových důvodů vysvětlovat každému dítěti samostatně, proč zrovna rozhodly daným způsobem.⁵⁵

---

⁵⁵HOBÍÍKOVÁ, Žaneta, KROPÁČKOVÁ, Jana. Zjišťování názoru dítěte v soudním řízení – mezioborová studie. Právník, 2019, roč. 158, č. 10, s. 956. ISSN 0231-6625.

3 Rodičovská odpovědnost

3.1 Pojem rodičovské odpovědnosti

Stěžejní částí občanského práva týkajícího se rodiny je úprava vztahů mezi rodiči a dětmi. Rodičovská odpovědnost je soukromoprávní sférou, která je v první řadě ku prospěchu dítěte, je nenahraditelná a nezastupitelná. V některých případech je nutné do této soukromoprávní sféry akceptovat zásahy zvenčí z důvodu ochrany nezletilého dítěte. Hlavním smyslem této úpravy je naplnění potřeb a zájmů dítěte a jeho příprava na dospělý samostatný život.

Rodičovská odpovědnost plynule přešla z jejího předchůdce rodičovské zodpovědnosti a je postavena na principech evropského rodinného práva, které zdůrazňuje péči o zdraví dítěte, jeho přípravu na budoucí život a celkovou ochranu dítěte. Samotná zahraniční úprava není jednotná a často se v jednotlivých evropských zemích liší i svým označením. Zatímco německá úprava používá *elterliche Sorge*, která v českém jazyce znamená „rodičovskou péči“, francouzská úprava používá *autorité parentale*, kterou lze přeložit jako „rodičovská moc“, která svým názvem připomíná spíše starou úpravu moci otcovské. Pojem „moc“ či „pravomoc“ je dále používán i v mezinárodních smlouvách, kde je označen anglickým slovem *power*. Česká právní úprava vycházela při vytváření názvu rodičovské odpovědnosti z pojmu Komise pro evropské rodinné právo, které ji označuje *parental responsibility* či *parental responsibilities*. Slovem odpovědnost se zde zákonodárce snažil dát důraz na důležitost působení rodiče na dítě, ke kterému by mělo být přistupováno s rozumem a vždy ve prospěch dítěte. Úprava pojmu je zde spojena s řádným plněním povinností vůči dítěti, nikoliv ve smyslu sankčním, se kterým je pojem „odpovědnost“ spojován.⁵⁶ Rodiče jsou tedy odpovědni za řádnou péči a výchovu dítěte. V úpravě se nachází pojem povinností před právy, jakožto zdůraznění významu rodičovské odpovědnosti směrem k dítěti. Vesměs to, co lze charakterizovat jako právo rodiče vůči dítěti, je velmi často přímo i jeho povinností. Lze tedy konstatovat, že rodič má příkázáno náležitě pečovat o dítě, a to s ohledem na blaho a nejlepší zájem dítěte. Pro řádný výkon rodičovské odpovědnosti je nesmírně důležité, aby se rodiče na jednotlivých postupech při vykonávání povinností a práv dohodnuli.

---

⁵⁶KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8. s. 733.

Obsah rodičovské odpovědnosti je demonstrativně vymezen v § 858 OZ. Ten je tvořen péčí o dítě, zahrnující péči o jeho zdraví, citový, tělesný, rozumový a mravní vývoj, ochranou dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a v neposlední řadě ve spravování jeho jmění.

Mezi částmi, které se sice okrajově týkají rodičovské odpovědnosti, ale jsou věcně oddělené v občanském zákoníku, patří vyživovací povinnost a právo na výživné, právo dát souhlas k osvojení dítěte a určení jména a příjmení dítěte.

3.1.1 Nositelé a vykonavatelé rodičovské odpovědnosti

Nositelem rodičovské odpovědnosti je rodič na základě právního stavu rodičovství, pokud není rodičovské odpovědnosti zbaven soudem dle § 871 OZ. Samotná důvodová zpráva OZ chybně konstatuje, že osoba plně nesvéprávná není nositelem rodičovské odpovědnosti.⁵⁷ Nositelem je i rodič nezletilý či rodič, který byl omezen na svéprávnosti soudem, avšak ti nejsou vykonavateli rodičovské odpovědnosti.

Mohou nastat situace, kdy rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu vykonává pouze jeden rodič, ať už z důvodu, že druhý rodič již nežije, nebo nebyl nikdy znám, tedy nebylo nikdy určeno otcovství. Dítě může být také osvojeno osobou osamělou. V případě, že dítě nemá ani jednoho z rodičů, tedy žádného nositele a vykonavatele rodičovské odpovědnosti, je mu určen poručník.⁵⁸

Výkon rodičovské odpovědnosti není postaven pouze na vztahu rodiče a dítěte, ale i na vztahu mezi rodiči navzájem. Zákon předpokládá shodu rodičů v rozhodování o dítěti. V běžných záležitostech může vykonávat jeden z rodičů povinnosti a práva vůči dítěti i samostatně. Posléze je ale nutné, aby byl druhý rodič o takovém rozhodnutí informován. O běžnou záležitost se jedná v případě, že jeden z rodičů například zapisuje dítě do kroužku či souhlasí s mírným ošetřením dítěte u lékaře. Můžeme tedy tvrdit, že možnost jednoho rodiče rozhodovat o běžných záležitostech je zakotvené v praktičnosti a ulehčení fungování každodenního života jak rodiče, tak i dítěte. Pokud by druhý rodič

---

⁵⁷WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8. s. 777

⁵⁸WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8. s. 777

nesouhlasil s rozhodnutím ohledně běžné záležitosti, nemá v tomto případě možnost obrany.⁵⁹ Pokud by soud v takovém případě chtěl rozhodnout, došlo by dle mého názoru k neoprávněnému zasahování do soukromého a rodinného života dle čl. 10 Listiny. Jak již bylo řečeno, zásah do rodičovské odpovědnosti by měl být vždy dostatečně odůvodněný, v souladu s nejlepším zájmem dítěte a měl by plnit ochrannou funkci, čemuž soudní rozhodování o běžných záležitostech v životě dítěte neodpovídá.

Život dítěte vždy doprovází i významné záležitosti, při kterých je důležité, aby rodiče jednali ve shodě. Shoda rodičů není vždy samozřejmá, nejčastěji z důvodu rozdílných přesvědčení rodičů. Dle právního řádu České republiky není možné, aby jeden z rodičů jednal bez souhlasu druhého ve významné události, a proto je zde možnost podání návrhu k soudu, který o dané záležitosti rozhodne. Jde o řízení nesporné ve věcech péče o nezletilé a je ovládané zásadou vyšetřovací. Účastníky řízení jsou oba rodiče a dítě, které je zastoupené orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Rozhodnout může soud nahrazením souhlasu jednoho z rodičů či rozhodnutím o určení právní skutečnosti. Významné záležitosti, o kterých se vede takové řízení, zmiňuje zákon pouze demonstrativně a může se jednat například o nikoli běžné lékařské zákroky, změnu jména a příjmení dítěte, rozhodnutí o vzdělání dítěte či o jeho náboženském vyznání.

Dítě má právo se účastnit rozhodování o záležitostech, které se ho týkají, a to v závislosti na jeho věkové a rozumové vyspělosti. Rodič při výkonu odpovědnosti musí dítě informovat a zjistit jeho názor na jednotlivá rozhodnutí. Právní řád se tímto způsobem snaží dítě skrze rodiče připravit na budoucí život a dát mu možnost se už od útlého věku podílet na rozhodování o sobě. Samozřejmě ani dítě nemá možnost vetovat jakékoliv rozhodnutí, jde spíše o zjištění jeho názoru a o snahu vyrovnat postavení mezi dítětem a rodičem. V řízení o dítěti samém nelze dítě považovat pouze za zdroj informací, ale je nutné k němu přistupovat jako k subjektu práv a plnohodnotnému účastníkovi.⁶⁰

---

⁵⁹WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8. s. 820.

⁶⁰Nález Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2018, sp. zn. II. ÚS 725/18-2, bod 53.

3.1.2 Vznik a zánik rodičovské odpovědnosti

Ve chvíli, kdy se lidem narodí dítě, si často ani neuvědomí, že jim v tu samou chvíli vzniká z právního hlediska rodičovská odpovědnost. V některých případech však může být samotné rodičovství zapeklitější, než se na první pohled zdá. Matce vznikne rodičovská odpovědnost vždy narozením dítěte, avšak v případě otce může dojít hned k několika různým scénářům, které souvisí s určením otcovství. Při první domněnce otcovství, která vychází ze statusového poměru manželství, vzniká otci-manželi rodičovská odpovědnost ve stejnou chvíli jako matce. Muži uplatňující druhou domněnku, při které dojde k souhlasnému prohlášení o určení otcovství ještě před narozením dítěte či až po jeho narození, vzniká rodičovská odpovědnost ve chvíli, kdy takové prohlášení učinil. V nejčastějším případě je tak učiněno ještě před narozením dítěte, tedy rodičovská odpovědnost vzniká otci ve stejnou chvíli jako matce.

Zánik rodičovské odpovědnosti je spojen nejčastěji s dosažením svéprávnosti dítěte ať už dosažením věku, či dle § 37 OZ. V méně častých případech dochází k zániku rodičovské odpovědnosti právní mocí rozhodnutí o osvojení dítěte, právní mocí rozsudku o popření otcovství či mateřství, nebo také smrtí rodiče či dítěte, vůči kterému má rodič odpovědnost. Jediný soudní zásah, kterým zaniká rodičovská odpovědnost je právní mocí rozsudku o zbavení rodičovské odpovědnosti dle § 871 OZ. Tedy v případě omezení či pozastavení výkonu rodičovská odpovědnost nezaniká.

3.1.3 Omezení, pozastavení a zbavení rodičovské odpovědnosti

Zásah soudní moci do rodičovské odpovědnosti by měl přijít vždy až jako nejkrajnější řešení. Stát má povinnost nezasahovat do rodinných záležitostí, pokud to není nezbytné a je tím sledován legitimní cíl. Proto je vždy důležité, aby bylo nejdříve použito jiných prostředků, pokud to je možné, a to v souladu s nejlepším zájmem dítěte a s jeho právy. Občanský zákoník rozeznává tři druhy zásahů do rodičovské odpovědnosti: pozastavení, omezení a zbavení rodičovské odpovědnosti.

Jako první se budu věnovat pozastavení rodičovské odpovědnosti. Pozastavení jakožto pojem přímo navazuje na předchozí úpravu, přičemž nová úprava pracuje s celkem novým pojmem. Zákon o právu rodinném pracoval

s pojmem „ponechat rodičovskou moc v klidu“⁶¹ zatímco zákon o rodině s pojmem „omezení rodičovských práv“⁶² a až posléze přešel k pojmu „omezení rodičovské zodpovědnosti“.⁶³ Pozastavení rodičovské odpovědnosti, tak jako jeho předchůdci ve staré úpravě, je vázáno závažnou okolností bránící rodiči ve výkonu jeho rodičovské odpovědnosti. Může to být z důvodu pobytu jednoho rodiče v zahraničí, pro nemoc nebo pro výkon trestu odnětí svobody. Hlavním vlivem je zde opět zájem dítěte, podle kterého má být posouzeno, zda je nutné přejít k pozastavení odpovědnosti. Tento institut neslouží jakožto sankce pro jednoho rodiče pro řádné neplnění rodičovské odpovědnosti.⁶⁴ Zákonná úprava v případě pozastavení nijak neupravuje možnost styku rodiče a dítěte a takový styk je možné určit soudním rozhodnutím. Rodič s pozastaveným výkonem rodičovské odpovědnosti je nadále jejím nositelem, nemůže však povinnosti a práva z ní vyplývající vykonávat. Je možné o něm rozhodnout pouze ve vztahu ke konkrétnímu již narozenému dítěti. Pokud by došlo k situaci, kdy bude pozastaven výkon oběma rodičům, je nutné stanovit dítěti poručníka dle § 878 OZ. Řízení o pozastavení výkonu je možné zahájit i bez návrhu. Před vydáním rozhodnutí je třeba brát v potaz participační právo dítěte a zjistit jeho názor.

Omezení rodičovské odpovědnosti je nutné odlišovat od omezení výkonu rodičovské odpovědnosti. Omezení výkonu se využívá v případech, kdy je nutné omezit povinnost či právo, které je třeba opakovaně vykonávat, zatímco s omezením části rodičovské odpovědnosti se v praxi příliš nesetkáme.⁶⁵ V případě, že je rodič omezen ve výkonu rodičovské odpovědnosti, zůstává i nadále nositelem rodičovské odpovědnosti. Pokud byl omezen v rodičovské odpovědnosti, není v této části ani jejím nositelem. Důvodem pro omezení rodičovské odpovědnosti či omezení výkonu je řádné nevykonávání povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti. Na první pohled se může zdát, že se jedná o sankci vůči rodiči za řádné neplnění povinností vůči dítěti, blíže se tomuto tématu věnuje i judikatura. Zatímco komentářová literatura jen okrajově

---

⁶¹Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, § 61

⁶²Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, § 44; ve znění účinném od 1.4.1964 – 31.7.1998

⁶³Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, § 44; ve znění účinném od 1.8.1998 – 31.12.2013

⁶⁴WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 801.

⁶⁵WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 803.

zmiňuje, že omezení nemá sankční povahu, judikatura se této problematice věnuje mnohem důkladněji.

„Zatímco pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti má spočívat v objektivních překážkách a má proto nesankční povahu, omezení či zbavení rodičovské odpovědnosti je povahy současně preventivní i sankční.“⁶⁶

Nejvyšší soud zde judikoval rozdíl v použití omezení či pozastavení rodičovské odpovědnosti a v omezení v jejím výkonu. Zároveň stanovil určitou hierarchii mezi jednotlivými zásahy do rodičovské odpovědnosti, která má být odstupňována dle intenzity ohrožení chráněného zájmu.

Z § 870 OZ přímo vyplývá, že soud musí přesně stanovit rozsah povinností a práv, které budou omezeny, aby nedocházelo ke zbytečným nedorozuměním. Může se jednat o omezení v částech jako například rozhodování o lékařských zákrocích dítěte, podávání podání, správu jeho jmění či zastupování dítěte před orgány státní moci a správy. Podobně jako u pozastavení se rodičovská odpovědnost v omezené části koncentruje v osobě druhého rodiče, a pokud by došlo k vyslovení omezení u obou rodičů, je nutné v tomto rozsahu dítěti stanovit opatrovníka.

Česká právní úprava zná i pojem „faktického omezení rodičovské odpovědnosti“. Jde o případ, kdy není přímo rozsudkem rozhodováno o omezení, ale omezení z něj přímo vyplývá. Nejčastěji se taková rozhodnutí týkají osobní péče o dítě. Může se jednat například o rozhodnutí o výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství (§ 906–907 OZ). Jednodušeji můžeme říci, že rodiči nepřísluší výkon rodičovské péče v ohledu na každodenní a běžné záležitosti ve chvíli, kdy nemá dítě v osobní péči. Faktické omezení přestává mít působnost ve chvíli, kdy dítě přijede k rodiči například na víkend, či na určitý časový úsek, kdy je mu vymezena péče o dítě ať už domluvou mezi rodiči, nebo soudním rozhodnutím po rozvodu manželství. Dalšími rozhodnutími představující faktické omezení rodičovské odpovědnosti může být rozhodnutí o ústavní výchově (§ 971 OZ), svěřením dítěte do péče jiné osoby (§ 948 OZ a násl.), omezení či zákaz styku rodiče s dítětem (§ 891 OZ).

Zbavení rodičovské odpovědnosti je nejzávažnějším zásahem do vztahů mezi rodičem a dítětem. Jedná se o prostředek ultima ratio a vždy se musí jednat

---

⁶⁶Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2019, sp. zn. 24 Cdo 3460/2018-II.

o odůvodněný zásah. Rodiče nelze zbavit rodičovské odpovědnosti pouze pro opomenutí povinností a práv z ní vyplývajících, ale pro závažné zneužívání a zanedbávání rodičovské odpovědnosti či jejího výkonu. Zanedbání či zneužití odpovědnosti musí přesahovat únosné míry, jelikož není možné přejít ke zbavení rodičovské odpovědnosti, pokud by bylo možné použít méně závažného zásahu jako např. pozastavení či omezení. V případě, že rodič spáchá úmyslný trestný čin i jen nepřímo vůči dítěti či dítě využije ke spáchání trestného činu, soud může zvláště posoudit, zda nejsou důvody pro zbavení rodičovské odpovědnosti. Pokud se zaměříme na slovosled, který zákonodárce použil při koncipování ustanovení § 871 OZ, můžeme říci, že soud nemusí pokaždé rozhodnout o zbavení rodičovské odpovědnosti.⁶⁷

Jedním z případů zabývajících se zbavením rodičovské odpovědnosti v návaznosti na spáchání trestného činu jednoho z rodičů se zabýval i Ústavní soud. Šlo o případ, kdy otec zavraždil matku dětí a byl soudem zbaven rodičovské odpovědnosti. Otec v Ústavní stížnosti argumentoval nedostatkem důkazů a nevypracováním posudku psychického stavu dětí a zmiňoval se také o tom, že zbavení jeho rodičovských práv není v souladu se zájmem ochrany dítěte. Ústavní soud stížnost po přezkoumání zamítl, jelikož shledal v tomto případě zbavení rodičovské odpovědnosti jediným možným a nadto ústavně konformním řešením. Stěžovatel požadoval také fyzický výslech dětí před soudem, který Ústavní soud s ohledem na jejich věk a duševní zdraví vyhodnotil jako nepřijatelný, jelikož by při takovém výslechu mohly být děti nenávratně traumatizovány.⁶⁸

3.2 Péče o dítě

Za hlavní povinnost a právo spadající pod rodičovskou odpovědnost je považována péče o dítě. Právo rodiče pečovat o své dítě a právo dítěte na výchovu a péči svými rodiči je zakotveno v čl. 7 Úmluvy o právech dítěte a také v čl. 32 Listiny. Ve vnitřní úpravě OZ je péče o dítě dělená na dva druhy, kterými je péče a osobní péče. Dle literatury zabývající se rodinným právem jsou tyto pojmy v zákoně často zaměňovány a nejsou používány konzistentně.⁶⁹ Tato úprava může způsobovat jisté zmatky v právní rovině. Péče o dítě obsahuje ve svém významu

---

⁶⁷WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8. s. 808.

⁶⁸Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2014, sp. zn. I. ÚS 2643/13-2, bod 27.

⁶⁹ŠÍNOVÁ, Renáta, Lenka WESTPHALOVÁ a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3. s. 77.

zejména péči o zdraví dítěte, jeho tělesný, rozumový, citový a mravní vývoj. Jedná se také o rozhodování o dítěti v nejširším smyslu a o významných záležitostech týkajících se dítěte. Osobní péče spadá pod pojem péče o dítě. Jde o každodenní péči o dítě, kterou může být dohlížení na dítě, aby řádně docházelo do školy a dělalo domácí úkoly. Osobní péči může vykonávat i jiná osoba než přímo rodič, kterou může být například vedoucí tábora, na které rodič pošle dítě o letních prázdninách, nebo partner jednoho z rodičů.

Specifická úprava osobní péče o dítě nastává v případě rozvodu manželství rodičů dítěte. Soud nemůže rozhodnout o rozvodu bez toho, aniž by rozhodl o péči o dítě po rozvodu, která obsahuje osobní péči dítěte, jeho výživné a osobní styk s dítětem. Soud rozhoduje či přistoupí na návrh rodičů o tom, s kým z rodičů bude dítě žít ve společné domácnosti a kterému rodiči bude osobní péče fakticky omezena. Pokud se rodiče nezletilého dítěte nedohodnou na úpravě péče, soud rozhoduje o péči o nezletilé dítě bez návrhu (§ 908 OZ). Důležitým hlediskem při určení péče o dítě po rozvodu je zájem dítěte. Soud má povinnost při takovém rozhodnutí zjistit na názor dítěte a brát na něj zřetel. Důležitým bodem celého řízení je fakt, že žádný z rodičů nemá přednost před druhým na péči o dítě.⁷⁰ Existuje hned několik forem péče o dítě po rozvodu manželství, kterými jsou osobní péči jednoho z rodičů, střídavá péče, nebo společná péče. Osobní péče jednoho z rodičů neznamena zánik rodičovské odpovědnosti rodiče druhého, ten nadále zůstává nositelem i vykonavatelem rodičovské odpovědnosti a má právo na styk s dítětem, pokud soud ve svém rozhodnutí nestanovil jinak. Střídavá péče pro dítě znamená, že dítě žije po určitý časový úsek s každým rodičem, přičemž zákonodárce žádný pevný časový interval nestanovil a dítě může být o každého rodiče i jinak dlouhý časový úsek. Při rozhodnutí o střídavé péči mají soudy povinnost brát zřetel na zájem dítěte a jakým způsobem ho dané rozhodnutí ovlivní. Důležitým kritériem je také schopnost rodičů komunikovat ohledně péče o dítě a jejich schopnost spolupracovat. Poslední z péčí je péče společná, která vesměs ustanovuje, že při rozvodu manželství není přesně stanoveno rozhodnutí o osobní péči dítěte. Dle komentářové literatury je společná péče významným krokem, jelikož minimalizuje zásah státu do rodinného života a odráží zásadu rovné péče rodičů.⁷¹ Často je společná péče využívána u nezletilých blížících se

---

⁷⁰Rozsudek ESLP ve věci Dostál proti České republice ze dne 21. 2. 2006, č. 26739/04, bod 55.

⁷¹Šimáčková in MELZER, Filip. Občanský zákoník: velký komentář. Praha: Leges, 2018. Komentátor. ISBN 978-80-87576-73-1. s. 1623.

věkem dospělosti, kteří např. již nežijí ani s jedním rodičů, studují mimo místo svého bydliště a sami se živí. Soud nemůže svévolně svým rozhodnutím takovou péči ustanovit, může pouze schválit dohodu rodičů, že budou o dítě pečovat společně. V případě, že není možné svěřit dítě do péče ani jednomu z rodičů, přichází na řadu svěřeni dítěte třetí osobě v podobě svěřenectví, pěstounské péče či svěřeni do ústavní výchovy.⁷²

Rodiče při rozvodu často zapomínají, že zaniká jejich manželství, nikoliv jejich pozice rodiče. I nadále mají povinnost a právo vykonávat rodičovskou odpovědnosti a náleží jim ve stejné míře péče o dítě. To je v takových situacích svědkem neustálých neshod a hádek rodičů, které na něj vyvíjí tlak a může dojít k traumatizování dítěte.⁷³ Soudy jsou poté stavěny do situace, kdy v první řadě musí usměrňovat chování rodičů a teprve poté je mu umožněno rozhodovat o dané věci. Spolupráce rodičů by přitom měla být vždy na prvním místě, aby v zájmu dítěte bylo o něj pečováno řádným způsobem.

3.3 Ochrana dítěte

Rodiče mají povinnost poskytovat dítěti ochranu před nepříznivými vlivy a nebezpečím, ale jen do takové míry, aby dítě bylo stále vedeno k samostatnosti a bylo nadále s to rozvíjet své schopnosti.⁷⁴ Můžeme tedy říci, že dítě je chráněno rodičem před vnějšími vlivy, ale zároveň je chráněno i před nadbytečnou ochranou ze strany rodiče. Je samozřejmé, že se rodič o své dítě bojí a chtěl by ho ochraňovat před jakýmikoliv vlivy, avšak ne všechny vlivy jsou pro dítě špatné. Proto je důležité, aby dítě bylo chráněno v souladu s jeho rozumovou a volní vyspělostí. Zatímco dítě v prvních letech života potřebuje prakticky maximální ochranu ze strany rodiče, to samé nelze říci o dítěti, kterému je sedmnáct let.

Pojem ochrany dítěte spadající pod rodičovskou odpovědnost nelze zaměňovat se sociálně-právní ochranou dětí. Sociálně-právní ochrana dítěte je ochranou ze strany státu, tedy ochranou veřejnoprávní. Ochrana dítěte je pojem širší a zahrnuje ochranu napříč hned několika právními odvětvími, jako např.

---

⁷²Šimáčková in MELZER, Filip. Občanský zákoník: velký komentář. Praha: Leges, 2018. Komentátor. ISBN 978-80-87576-73-1. s. 956.

⁷³ČAMDŽIČOVÁ, Sabina. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. Časopis pro právní vědu a praxi, 2019, č. 2, s. 243-261. ISSN 1210-9126.

⁷⁴Šimáčková in MELZER, Filip. Občanský zákoník: velký komentář. Praha: Leges, 2018. Komentátor. ISBN 978-80-87576-73-1. s. 748.

v oblasti rodinně-právní, sociální, školské, daňové, občanskoprávní, trestní či zdravotní.

S ochranou úzce souvisí dohled rodiče nad dítětem, kterým se zabýval Ústavní soud v nálezu ze dne 15.12.2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15. V případě nastala situace, kdy rodič s dvěma dětmi přecházel silnici a obě děti byly srazeny autem. Městský soud snížil náhradu škody o 50 %, jelikož tvrdil, že rodič byl z poloviny odpovědný za zranění jeho dětí, jelikož za nehodu z poloviny odpovídal. Jedním z argumentů bylo, že rodič „neměl absolutně své děti pod kontrolou“ při přecházení silnice, a proto došlo k nehodě.

Ústavní soud ve svém rozhodnutí došel k závěru, že obecné soudy pochybily. Rozhodne-li obecný soud o vzniku odpovědnosti rodiče za porušení povinnosti ochrany dítěte, které představuje zásah do práva rodiče na soukromý a rodinný život. Tento zásah je přípustný za kumulativního splnění následujících podmínek: zákonný podklad, legitimní účel a vztah přiměřenosti k tomuto účelu. V daném případě představovalo rozhodnutí obecného soudu neproporcionální zásah do práva rodiče.

3.4 Osobní styk s dítětem

Právo na styk rodiče s dítětem je součástí práva na rodinný život dle článku 32 Listiny. Jedná se o část základního lidského práva a zprostředkovatele veškeré rodičovské odpovědnosti, protože právě skrze styk rodiče a dítěte se uplatňují povinnosti a práva z ní vyplývající, jako je péče o dítě, ochrana dítěte a jeho výchova. K osobnímu styku mezi rodičem a dítětem dochází i v běžné nukleární rodině, a to prakticky každý den v domácnosti. V tomto případě v aplikační praxi zpravidla nevznikají závažnější právní problémy.

Před soudem je osobní styk rodiče a dítěte řešen převážně v případech, kdy dojde k rozpadu rodiny. Dítě i přes tento rozpad rodiny má právo na styk s oběma rodiči a právo nadále s nimi budovat vztah a vazbu. Stejným nositelem práva je i rodič vůči dítěti, přičemž jak už bylo řečeno: rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům stejně. Samozřejmě může dojít k situaci, kdy má jeden rodič rodičovskou odpovědnost omezenou či pozastavenou, ale i v takovém případě má často rodič právo na styk s dítětem, o kterém je rozhodnuto soudem. Ten určuje veškeré podmínky styku jako je místo, na kterém dojde k předání

dítěte. Určí osoby, které se smějí či nesmějí styku rodiče a dítěte účastnit a také pravidelnost, v jaké bude k tomuto styku docházet.

Rozhodnutí soudu není jedinou možnou úpravou styku mezi rodičem a dítětem. Takový styk je možný i pouze na základě dohody mezi rodiči, kdy se spoléhá na jejich uvědomělost a vyspělost nadále vykonávat společně rodičovskou odpovědnost. Dohoda rodičů nemusí být vždy trvalým řešením, jelikož často rodiče v praxi využívají dohodu spíše z důvodu, aby neexistovalo žádné rozhodnutí o styku.⁷⁵

Styk obou rodičů s dítětem by měl být ekvivalentní co do emoční a fyzické výchovy a péče. Nejedná se však o časovou ekvivalentnost. Nezáleží, zda jeden z rodičů má dítě v péči týden, zatímco ten druhý dva týdny. Jde o ekvivalentnost ve formě výchovy dítěte, aktivního zapojení do běžného života dítěte a také o emoční a fyzickou dostupnost.⁷⁶ Je tedy velmi důležité nalézt nejlepší možný způsob styku s oběma rodiči tak, aby byl plně naplněn nejlepší zájem dítěte.

V předchozích podkapitolách bylo několikrát zdůrazněno, že rodičovská odpovědnost v první řadě obsahuje povinnosti a poté práva. Styk rodiče a dítěte není jiný. Rodič má povinnost se s dítětem stýkat a v případě jakýchkoliv omezení soudním rozhodnutím má povinnost takové omezení při styku s dítětem dodržovat. Výkon styku rodiče s dítětem nelze svěřit jiné osobě, tedy je nepřenositelný.

Dle české zákonné úpravy může být styk jiných osob (prarodičů a sourozenců) stanoven zvlášť rozhodnutím soudu. V předpisech práva Evropské unie je pojem osobního styku vymezen širším způsobem než v tomto restriktivním smyslu. Právo dítěte na osobní styk je chápáno jako styk s rodiči, ale i styk s prarodiči a sourozenci.⁷⁷ Prarodičům může být odlišným rozhodnutím stanoven styk s dítětem, ale nesmí z takového styku být vyjmuti. Nadále se však budeme zabývat osobním stykem mezi rodičem a dítětem.

---

⁷⁵ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti realizace styku rodiče s dítětem. Právní rozhledy, 2017, č. 18, s. 617-626. ISSN 1210-6410.

⁷⁶WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8. s. 849.

⁷⁷European Union Agency For Fundamental Rights And Council Of Europe, Handbook on european law relating to the rights of the child, Lucembourg: Publications Office of the European Union, 2022, s. 98.

Z logiky věci by mohlo vyplývat, že pokud má rodič povinnost stýkat se s dítětem, má takovou povinnost i dítě vůči rodiči. Je sice možné vynutit styk rodiče a dítěte, ale takové vynucení musí být přiměřené sledovanému cíli, kterým v takovém případě je rozvíjení rodinné vazby mezi rodičem a dítětem.⁷⁸ Jednoduše řečeno, sledovaný cíl musí být v souladu s nejlepším zájmem dítěte a je důležité zjistit již v nalézacím řízení proč dítě odmítá styk s rodičem. V situaci, kdy je dítě již dostatečně rozumově vyspělé, je třeba brát zřetel na jeho názor při rozhodování o možnosti vynucení styku mezi rodičem a dítětem. Není možné, aby nalézací soud, bez řádného posouzení důvodu odmítnutí styku s rodičem ze strany dítěte, přikročil k nucenému styku. Problematikou vynucení styku rodiče a dítěte se zabýval i ESLP ve věci Kříž proti České republice, který judikoval, že je nutné zjistit, zda odmítání styku s rodičem není vyvolané manipulací ze strany rodiče, který má dítě v hlavní péči.⁷⁹

Existuje také mnoho případů, kdy rozhodnutí soudu o styku rodiče a dítěte není vůbec jednoduché. Jedním z důvodů obtížného rozhodnutí o styku může být vzdálenost mezi rodiči.

„Větší vzdálenost mezi bydlišti rodičů dítěte nemůže za standardních okolností jít k tíži pouze jednomu z nich a nesmí být důvodem porušení práva dítěte na styk s oběma rodiči...“⁸⁰

Ústavní soud v případě shora uvedené citace rozhodoval o styku otce s nezletilým dítětem. Otec měl dle rozhodnutí soudu vyzvedávat nezletilé dítě před domem matky, přičemž otec by musel ujet bezmála 600 km tam i zpět v rámci jednoho víkendu. Taková cesta by pak přišla k tíži pouze otci, a to v podobě fyzické, psychické, ale také finanční. Rozhodnutí tohoto typu nebylo v souladu s článkem 9 a 18 Úmluvy o právech dítěte a s článkem 32 Listiny. Styk s dítětem nemůže být dát k tíži jednomu rodiči a je spravedlivé, aby negativa ze vzdálenosti a obtížnosti styku rodiče a dítěte nesli oba rodiče stejným dílem. Zásadním bodem tohoto rozhodnutí je konstatování povinnosti obecných soudů, aby se zaměřovaly na materiální i nemateriální stránku realizace styku rodiče a dítěte a rozhodovaly v rovnoměrném rozložení povinností a práv ze styku vyplývajících.

---

⁷⁸ŠÍNOVÁ, Renáta, Lenka WESTPHALOVÁ a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3. s. 136.

⁷⁹Rozsudek ESLP ve věci Kříž proti České republice ze dne 29. 11. 2005, č. 26634/03, bod 87.

⁸⁰Nález Ústavního soudu ze dne 2. 9. 2020, sp. zn. IV. ÚS 4156/19-2.

Za důležité rozhodnutí považuji nález Ústavního soudu ze dne ze dne 14. 1. 2020, sp. zn. I. ÚS 3241/19, v němž bylo judikováno, že rozhodnutí soudu nižší instance nesmí vzbuzovat pochybnosti o tom, zda je respektován nejlepší zájem dítěte, který musí být vždy prioritním hlediskem při rozhodování o styku dítěte a rodiče. Pochyby, zda je dané rozhodnutí v souladu se zájmem dítěte, nám rovnou sdělují, že dané rozhodnutí s velkou pravděpodobností nebude v nejlepším zájmu dítěte. Ústavní soud v daném rozhodnutí také zdůraznil, že názor nezletilého dítěte v daném případě je sice důležitým vodítkem, ale nelze z něj výhradně vycházet. Soudy mají vždy povinnost posoudit věc v celkovém kontextu a nelze se přiklonit pouze k jedné části případu a podle té rozhodnout.

Rodič mající dítě v osobní péči (rezidentní rodič) má řadu povinností při výkonu styku. Musí dítěti připravit materiální věci potřebné při styku s druhým rodičem, ale má také povinnost o druhém rodiči nemluvit negativně a předat mu také autoritu. Zákonodárce v § 889 OZ vyjádřil povinnosti rodičů se zdržet chování, kterým by jakýmkoliv způsobem narušoval styk s druhým rodičem. Rodič tak nesmí zabraňovat styku dítěte a druhého rodiče a ovlivňovat dítě k tomu, aby se s druhým rodičem nestýkalo. Je povinnost rezidentního rodiče dohlédnout, aby dítě budovalo vztah i s rodičem nerezidentním. Zákon se blíže nevyjadřuje ani neuvádí žádné příklady bránění ve styku. Můžeme však vyvodit, že se jedná například o případy, kdy rodič nepředá dítě úmyslně druhému rodiči, nebo v případě, kdy úmyslně maří styk druhého rodiče s dítětem. Pod takové chování mohou spadat i situace, kdy rodič úmyslně zkracuje čas druhého rodiče s dítětem. V případě, kdy nalézací soud dojde k závěru, že oprávněnému rodiči bylo bráněno ve styku s dítětem, mělo by dojít k rozhodnutí o změně výchovného prostředí.⁸¹ Zároveň provinilý rodič je odpovědný oprávněnému rodiči za škodu vzniklou z důvodu maření styku s dítětem.

Styk s dítětem provází také povinnost vzájemné součinnosti a informovanosti mezi rodiči. Jedná se o podstatné informace, které se týkají dítěte a jeho zájmu. Ze zákona může být nejasné, co lze považovat za podstatné informace týkající se dítěte. Právě proto je důležitý nejlepší zájem dítěte a postup v souladu s ním – tedy pokud je v nejlepším zájmu dítěte, aby o takové informaci věděli oba rodiče, vzniká zde povinnost danou věc sdělit druhému rodiči. Pod

---

⁸¹WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8. s. 865.

takovou informaci si můžeme představit aktuální zdravotní stav dítěte, jeho školní docházku, či také změnu v jeho volnočasových aktivitách.

3.5 Výchova a vzdělání dítěte

3.5.1 Výchova dítěte

S osobní péčí o dítě úzce souvisí výchova dítěte, kterou se rozumí nejšířší ovlivňování dítěte a jeho směřování k řádnému životu, a to i nad rámec osobní péče. Výchovně na dítě může působit i rodič, který dítě v osobní péči v danou chvíli nemá, a to telefonickým kontaktem. Od útlého věku dítě hledí na své rodiče jako na příklad vedení života a chování v rodině, ale i mimo ni. Rodič má ve výchově rozhodující roli a je jeho povinností jít dítěti v životě příkladem. Tato jeho povinnost je zakotvena v § 884 OZ, ale také v č. 32 Listiny, který ustanovuje péči o dítě a výchovu dítěte za výsadní právo jeho rodičů. Podobné ustanovení nalezneme také v čl. 4 a 7 Úmluvy o právech dítěte. Výchova je důležitým prostředkem uplatňování rodičovské odpovědnosti, a to prostřednictvím výchovných prostředků. Mělo by se jednat o určitý druh spolupráce, který je samozřejmě s narůstajícím věkem dítěte čím dál složitější. Je však důležité, aby rodiče i v takových situacích rozhodovali s nejlepším zájmem dítěte.⁸²

Již zmíněné výchovné prostředky jsou zákonem omezené a lze jich použít pouze v přiměřenosti s okolnostmi a nesmí ohrožovat zdraví dítěte, jeho rozvoj a lidskou důstojnost. Výchovný prostředek by měl na dítě působit sankčně, motivačně a prevenčně, aby se zdrželo určitého nežádoucího chování. Sankce zde může být například v podobě omezení používání mobilního telefonu, vstupu na kulturní akce, zákaz styku s určitými osobami, nejčastěji přáteli dítěte, nebo také omezení kapesného. Sankční prostředky jsou tím prvním, co se lidem nejčastěji vybaví, když se řekne výchova, ale jsou zde i motivační prostředky. Těmi jsou například pochvala, odměna za dobré známky ve škole, či poskytnutí nějakých výhod pro dítě. Motivační prostředky často fungují zároveň jako prostředky prevenční.⁸³

Přiměřené výchovné prostředky byly zakotveny až tzv. velkou novelou v § 31 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. Svůj základ našlo toto ustanovení

---

⁸²ZUKLÍNOVÁ, M., DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7598-412-8. s. 115.

⁸³ŠÍNOVÁ, R., WESTPHALOVÁ, L. a KRÁLÍČKOVÁ, Z. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-179-3. s. 80.

v čl. 16 a 19 Úmluvy o právech dítěte, které zmiňují nutnost státu přijmout veškerá opatření, aby nedocházelo ke svévoli ve výchově ze strany rodičů, pod kterou je možné si představit hlavně domácí násilí, ale také duševní násilí, urážením či zneužíváním dítěte. V aktuální právní úpravě nalezneme výchovné prostředky v ustanovení § 884 OZ, které je povoluje v podobě a míře přiměřené okolnostem a nesmí ohrožovat zdraví dítěte či jeho rozvoj.

Za výchovné prostředky nelze považovat pohlavky či jiné úkony s cílem dítěti způsobit bolest. Tělesné tresty je nutné z povahy samotné věci a v souladu se zákony a Úmluvou o právech dítěte považovat za vyloučené a zakázané. Nejedná se v žádném případě o „přiměřené výchovné prostředky“. V české právní úpravě však žádný výslovný zákaz tělesných trestů nenalezneme, i když z ní tento zákaz přímo vyplývá a to z čl. 7 Listiny, který zakazuje kruté, nelidské nebo ponižující zacházení či trest. Tělesné trestání dětí lze postihnout dle § 198 a § 188 TZ a není nutné, aby se jednalo o soustavné jednání.⁸⁴

Případem tělesných trestů se zabýval i ESLP v rozsudku ze dne 21. května 2019. Matka dětí se odstěhovala od manžela z Itálie i s dětmi do jiného státu z důvodu násilného chování otce vůči dětem a její osobě. Rumunské soudy v první i druhé instanci vyhověl žádosti otce o navrácení dětí do jejich obvyklého místa bydliště, a to s odůvodněním, že jim již „nehrozí vážné nebezpečí fyzické nebo psychické újmy, a i kdyby k takovému zacházení došlo, Italské orgány na ochranu dětí by takovému chování zabránily“. ESLP ve svém rozsudku poukázal na nesmyslnost takového rozhodnutí, jelikož neexistovala žádná jistota, že by se orgány pro ochranu dětí vůbec o takovém chování otce v budoucnu dověděly. Rumunský soud tak absolutně chybně posoudil nejlepší zájem dětí a rozhodl v rozporu se zákazem domácího násilí. Tělesné tresty dle rozhodnutí ESLP nemohou být tolerovány a státy mají usilovat o jejich výslovný a úplný zákaz v zákoně i praxi.⁸⁵

3.5.2 Vzdělání dítěte

Rodičovská odpovědnost v sobě obsahuje povinnost zajišťovat a dohlížet na vzdělání dítěte. Tuto povinnost lze chápat jako dohled nad dítětem, aby řádně plnilo školní docházku, ale také jako pomoc při učení nebo výběru vhodné školy

---

⁸⁴WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 842.

⁸⁵Rozsudek ESLP ve věci O. C. I. a ostatní proti Rumunsku, ze dne 21. května 2019, č. 49450/17.

a oboru. Jak již bylo několikrát zmíněno, je nutné, aby rodiče při plnění rodičovské odpovědnosti spolupracovali a jednali ve shodě. Jiné to není ani v případě výběru vzdělání. O čisté domluvě rodičů můžeme hovořit v případě zápisu dítěte do předškolního vzdělání či základního vzdělání. Důležitým se názor dítěte stává při výběru středoškolského vzdělání, kdy je nutné, aby se rodiče zaměřili na názor dítěte, jeho schopnosti a znalosti. Pokud by nedošlo ke shodě rodičů při výběru vzdělání dítěte, rozhodl by soud dle § 877 OZ. Soud rozhoduje v případě určení vzdělání dítěte nejčastěji v případě, kdy spolu rodiče již nežijí, mají dítě ve střídavé péči a neshodnou se ve kterém městě (popř. části města) bude dítě docházet do školy.

Poslední rok předškolního vzdělání a celé základní vzdělání jsou v České republice povinné. Rodiči tak z rodičovské odpovědnosti vyplývá povinnost dohlédnout na to, aby dítě plnilo povinnou školní docházku. V případě, že rodič takovou odpovědnost zanedbává, je možné uložit jak rodiči, tak i dítěti ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí výchovná opatření. Pokud by se ani posléze situace nezlepšila a dítě by i nadále neplnilo povinnou školní docházku, je možné stíhat rodiče pro trestný čin ohrožování výchovy dítěte.

Právním na vzdělání nezletilého dítěte v souvislosti s rodičovskou odpovědností se zabýval Ústavní soud v nálezu ze dne ze dne 9. 1. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3749/17. Matka a otec byli rozvedení a nezletilá v předškolním věku byla ve střídavé péči, kdy jeden týden strávila v Brně u matky a druhý týden v Olomouci u otce. Problém nastal ve chvíli, kdy měla nezletilá nastoupit na základní školu a tím plnit povinnou školní docházku. Rodiče podali návrh k Městskému soudu Brně, kdy oba žádali o výlučnou péči o nezletilou. Dokonce ji přihlásili do základní školy v obou městech a pouze čekali na rozhodnutí soudu o tom, u jakého z nich bude ve výlučné péči. Ovšem došlo k soudním průtahům, přičemž nezletilá na podzim roku 2017 nastoupila do základní školy v Brně i v Olomouci. Na popud matky však Krajský soud v Brně, jakožto odvolací soud, nahradil souhlas otce s dodatečným odkladem povinné školní docházky. Nezletilá tak byla vytrhnuta z kolektivu dětí v brněnské základní škole, a to již na začátku října 2017. Dodatečný odklad povinné školní docházky měl mít vliv i na její studium v Olomoucké základní škole. Ředitelka Olomoucké základní a mateřské školy hájila právo nezletilé na vzdělání a její nejlepší zájem, proto nezletilá i nadále navštěvovala základní školu v Olomouci a prostřednictvím kolizního

opatrovníka podala stížnost k Ústavnímu soudu, které bylo vyhověno a rozhodnutí Krajského soudu v Brně bylo zrušeno. V svém nálezu pak soud zmínil, že není možné, aby nezletilé byla odložena školní docházka jen z důvodu neshody rodičů o tom, v jakém městě bude docházet do základní školy a rozhodnutí Krajského soudu v Brně bylo v rozporu s nejlepším zájmem dítěte a bylo jím neoprávněně zasáhuto do soukromého života nezletilé. Hlavním problémem celého případu tedy bylo faktické přerušování povinné školní docházky nezletilé pro chybné rozhodnutí odvolacího soudu, který nahradil souhlas otce s odložením školní docházky. Z daného nálezu můžeme vyvodit, že matčin postup byl v rozporu s nejlepším zájmem dítěte a také tím řádně neplnila svou rodičovskou odpovědnost v ohledu zajišťování vzdělání dítěte.

3.6 Určení místa bydliště

Pod pojmem bydliště se většinou lidí vybaví trvalé bydliště, které je pouze administrativním pojmem – tedy něčím, co má každá fyzická osoba zapsané v občanském průkazu a na úřadech. Ve skutečnosti však může mít bydliště na místě jiném (administrativně se jinému bydlišti říká bydliště přechodné). Bydliště je popsáno v zákoně jakožto místo, na kterém má člověk úmysl se zdržovat a trvale žít (§ 80 odst. 1 OZ). Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu je za bydliště považováno místo, kde má osoba dům či byt, trvale tam pobývá s rodinou a vnímá dané místo jako svůj domov.⁸⁶ Dítě tak může mít své bydliště na odlišném místě, než kde je zapsané jeho bydliště trvalé. K podobné situaci dochází v případě společné a střídavé péče o nezletilé dítě v případě rozvodu rodičů.

V souvislosti s rodičovskou odpovědností je povinnost rodičů určit místo bydliště dítěte a musí se na dané věci dohodnout. Je bezpředmětné, zda je dítě ve střídavé péči, společné péči, či zda je svěřeno pouze jednomu z rodičů do individuální péče. Pokud nedojde k dohodě mezi rodiči, může souhlas jednoho z rodičů s určením místa bydliště určit soud, a to buď preventivně, či následně.⁸⁷ Určení místa bydliště je významnou záležitostí dítěte, a to z důvodu, že dítě si samo nemůže určit, kde bude mít bydliště, ale i přesto je nutné vybrat místo, kde

---

⁸⁶Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2394/2012.

⁸⁷KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 232.

se bude dítě cítit doma, bude mít k danému místu vytvořen vztah.⁸⁸ Důvodem pro souhlas obou rodičů s určením místa pobytu je souvislost s péčí o dítě a osobním stykem rodiče a dítěte. Pokud se rezidentní rodič rozhodne i s dítětem odstěhovat desítky či stovky kilometrů daleko, je najednou styk nerezidentního rodiče s dítětem velmi obtížný. Problematika je upravena i v Listině, která určuje právo rodiče na péči o dítě a jeho výchovu a právo dítěte na rodičovskou výchovu a péči (čl. 34 odst. 4 Listiny) a zákaz neoprávněného zásahu do soukromého a rodinného života (čl. 10 odst. 2 Listiny). Svévole jednoho rodiče v případě stěhování by tak porušila obě tyto práva nerezidentního rodiče. V případě, že by došlo k nezákonnému přemístění dítěte a jeho zadržování, může se nerezidentní rodič bránit soudní cestou, a to návrhem na předání dítěte či návrhem na navrácení nezletilého dítěte (§ 466 písm. h), i) ZŘS).

3.6.1 Mezinárodní únosy dětí

Přes 103 zemí na světě si uvědomuje problematiku únosu dítěte, a proto byla přijata v roce 1980 Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. Evropská unie se přeshraničním únosům dětí věnuje v nařízení Rady č. 2019/1111 ze dne 25. 6. 2019 (Brusel IIa), které funguje jakožto doplněk k Haagské úmluvě zmíněné výše. Únosem dítěte v mezinárodním kontextu je protiprávní přemístění dítěte mladšího 16 let, nebo jeho zadržení v jiném státě, a to podle práva státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště. K takové situaci dochází často v případě dětí, které mají za rodiče dvě fyzické osoby s odlišnou státní příslušností a jeden z rodičů se rozhodně s dítětem odstěhovat do jiné země. Obvyklým místem bydliště dítěte je chápáno místo, ve kterém se dítě nejčastěji nachází, kde má vztah k danému místu, dochází zde do školy, má zde přátele a považuje dané místo za svůj domov, nikoliv to místo, ve kterém má zapsané trvalé bydliště. Dle obvyklého místa bydliště se řídí i místní příslušnost soudu, který má pravomoc rozhodnout o nahrazení souhlasu jednoho nositele rodičovské odpovědnosti, či o navrácení dítěte.

Případy mezinárodního únosu dětí, které se dostaly za poslední léta k ESLP, byly převážně ty, kdy se jeden z vykonavatelů rodičovské odpovědnosti dopustil mezinárodního únosu dítěte, přičemž příslušný soud následně rozhodl o navrácení dítěte zpět do země jeho obvyklého bydliště, rodič-únosce namítal

---

⁸⁸ROGALEWICZOVÁ, Romana. Určení místa bydliště jako významná záležitost dítěte. Právní rozhledy, 2019, č. 19, s. 649-654. ISSN 1210-6410.

nepříslušnost soudu, a tak neuznával ani rozhodnutí. ESLP ve většině případů shledal neopodstatněnost jednotlivých námitek a dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy splnily své pozitivní závazky při nalézání nejlepšího zájmu dítěte.⁸⁹

Ústavní soud se v nálezu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. I. ÚS 387/20 zabýval problematikou mezinárodního únosu dětí, efektivní ochranou uneseného dítěte a eurokonformním výkladem § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ. Matka české národnosti vycestovala s nezletilým dítětem v listopadu 2013 ze Spojeného království pod záminkou návštěvy do České republiky a již se do Spojeného království nevrátila. Na návrh otce (stěžovatele) High Court of Justice, Family Division, vydal rozhodnutí, podle kterého měla matka (vedlejší účastnice) povinnost vrátit nezletilé dítě na území Anglie a Walesu, přičemž měl nezletilý zůstat v péči matky, dokud by britské soudy nerozhodly jinak. Podle soudu měl nezletilý stále obvyklé bydliště ve Spojeném království. Tuto povinnost nesplnila, a proto stěžovatel podal k Městskému soudu v Brně návrh na navrácení nezletilého do místa bydliště. Městský soud žádost stěžovatele zamítl, jelikož došel k závěru, že nezletilý neměl obvyklý pobyt ve Spojeném království z důvodu jeho narození v České republice a vyhodnotil jeho pobyt ve Spojeném království pouze jako návštěvy či dovolené. Daný případ byl již jednou řešen Ústavním soudem, který svým nálezem sp. zn. II. ÚS 3742/14 ze dne 8. 9. 2015 rozhodnutí Městského soudu v Brně zrušil pro rozpor rozhodnutí s ústavními zárukami stěžovatelova práva na spravedlivý proces. Městský soud, kterému byl případ vrácen, řízení zastavil pro nedostatek podmínek řízení. Stěžovatel se v návaznosti na předchozí řízení obrátil na Okresní soud v Kladně, který vyzval matku nezletilého dítěte ke splnění povinností uložené britskými rozhodnutími, zároveň nařídil mediační setkání stěžovatele a vedlejší účastnice. Vedlejší účastnice podala návrh na výkon rozhodnutí britských soudů, kterému okresní soud vyhověl, přičemž krajský a nejvyšší soud toto rozhodnutí potvrdili jakožto věcně správné. Ústavní soud kritizoval postup okresního soudu, který se nezabýval vykonatelností britských rozhodnutí o návratu dítěte a dopustil se tak interpretace a aplikace § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ v rozporu s jeho eurokonformním výkladem. Stejným způsobem se tohoto porušení dopustily i všechny obecné soudy, které pouze potvrdily věcnou správnost rozhodnutí okresního soudu. Ústavní soud dále kladl

---

⁸⁹Rozsudek ESLP ve věci P. N. proti České republice ze dne 8. 6. 2023, ve věci č. 44684/14, bod 76; Rozsudek ESLP ve věci Marcoski a Rath proti České republice ze dne 6. 4. 2023, č. 72064/17, č. 19453/18 a č. 5027/19, bod 11.

důraz na obecné soudy, aby se v případě řízení o nezletilém dítěti zabývaly nejlepším zájmem dítěte a brát zřetel na práva dítěte, mezi která v tomto případě spadá styk s oběma rodiči.⁹⁰

3.7 Zastupování dítěte

Rodič má ze zákona povinnost zastupovat dítě v jednáních, ke kterému není dítě právně způsobilé (§ 892 odst. 1 OZ), a to po dobu, dokud dítě nenabude plné svéprávnosti. V případě, že k danému právnímu jednání má dítě svéprávnost (§ 31 OZ), není nutné, aby jej rodič zastupoval. Tato úprava vychází z čl. 32 Listiny a je tím zaručena zvláštní ochrana nezletilých. Zákonný zástupce zastupuje dítě při všech jednáních, ke kterému není dítě právně způsobilé. Účelem této úpravy není, aby rodič rozhodoval za dítě, dokud nenabude zletilosti. Hlavním úmyslem zde je, aby rodič při podobném rozhodování s dítětem komunikoval při zastupování a informoval dítě o rozhodnutí, které dělá, a nejlépe i proč takové rozhodnutí dělá. Rodič při zastupování má dítě vést k samostatnosti a schopnosti se odpovědně rozhodovat o vlastních záležitostech ve chvíli, kdy nabude svéprávnosti.⁹¹ Z dané věci vyplývá, že i při zastupování má dítě participační právo se k dané věci vyjádřit a k jeho názoru by mělo být nahlíženo vzhledem k jeho rozumové vyspělosti.

Zastupování dítěte rodičem má hned několik omezení a prvním z nich jsou situace, ve kterých by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi dítětem a rodičem, či dětmi týchž rodičů (§ 892 odst. 3 OZ). Rodič by měl samozřejmě ve všech ohledech jednat v každém případě v nejlepším zájmu dítěte, to ovšem neznamená, že to tak dělá každý rodič. Z toho důvodu existují omezení zastoupení, aby například rodič jakýmkoliv způsobem netěžil úmyslně ve vlastní prospěch na úkor dítěte či neprotežoval jedno dítě na úkor druhého. V takovém případě je nutné, aby soud určil dítěti opatrovníka, který v dané věci dítě zastoupí a zajistí, aby bylo konáno v souladu s nejlepším zájmem dítěte a nebyla porušena žádná práva dítěte. Rodič také nemůže zastupovat nezletilé dítě v případě právního jednání týkajícího se manželství nezletilého dítěte. Ochranu před manželskými sňatky dítěte poskytuje občanský zákoník (§ 458 OZ, § 672 OZ) v návaznosti na Úmluvu o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství 1968. Ta

---

⁹⁰Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. I. ÚS 387/20-3, bod 99.

⁹¹WESTPHALOVÁ, Lenka in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 870.

stanovuje povinnost smluvních států určit nejnižší věkovou hranici pro uzavření manželství. V České republice je věková hranice stanovena na 18 let a pouze výjimečně za podmínek stanovených zákonem může vstoupit do manželství nezletilé dítě starší 16 let. Znovu je důležité zmínit, že ani v těchto výjimečných případech nemůže rodič zastupovat dítě při vzniku manželství. Stejným způsobem nemůže rodič zastupovat dítě při zániku manželství. Zde ovšem z důvodu, že dítě uzavřením manželství nabylo plné svéprávnosti. Mezi další situace, při kterých není možné, aby rodič zastupoval nezletilé dítě, spadá pořízení pro případ smrti a prohlášení o vydědění.

Jak již bylo několikrát zmíněno, rodiče mají povinnost jednat ve vzájemné shodě a v případě zastupování dítěte to není jiné. Vzájemná shoda rodičů se vztahuje jak na rozhodnutí, který z rodičů bude dítě zastupovat, tak i na samotné rozhodnutí. V případě, že rodiče nejsou s to dojít ke shodě, rozhodně soud na návrh rodiče o tom, který z nich bude jednat a jakým způsobem (§ 893 OZ). Po rozhodnutí soudu nemůže druhý rodič dítě zastupovat.

Další z možností, jakou může rodič využít svou povinnost a právo vyplývající mu z rodičovské odpovědnosti, je určení třetí osoby s odbornými znalostmi jakožto zástupce při právním úkonu dítěte, a to smlouvou o zastoupení (§ 894 OZ). Při takovém zastoupení třetí osobě nevzniká odpovědnost vůči dítěti a za řádné plnění smlouvy odpovídá rodičům dítěte.

Zastupováním dítěte v souvislosti s rodičovskou odpovědností se zabýval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 1. 4. 2020, sp. zn. I. ÚS 3233/19. Daná věc se sice týkala bagatelní částky, avšak s ohledem na specifika věci bylo nutné ústavní stížnosti vyhovět. Vůči nezletilé bylo v roce 2012 vedeno řízení Okresním soudem Plzeň-město z důvodu jízdy tzv. „na černo“ v městské hromadné dopravě. Nezletilé bylo tou dobou mezi 15. a 16. rokem. Okresní soud Plzeň-město v dané věci doručoval veškeré písemnosti pouze zákonnému zástupci nezletilé – její matce, která neplnila svou rodičovskou odpovědnost v takové míře, jaká jí byla příslušná a nezletilou o daném řízení neinformovala, a to ani posléze, když byl vůči nezletilé vydán platební rozkaz. Ústavní soud shledal, že okresní soud se neměl spokojit pouze s doručením písemností zákonnému zástupci, ale měl stanovit nezletilé opatrovníka a doručovat písemnosti přímo nezletilé. Hlavním důvodem pro takový nálezný byl pro Ústavní soud fakt, že nezletilá v té době byla dostatečně rozumově vyspělá, aby se zvládla účastnit řízení. Okresní soud Plzeň-

město porušil participační práva dítěte dle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte a čl. 6 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, a to tím, že neinformoval dítě o vedení exekučního řízení, i když k tomu měl povinnost. Podobným případem se již Ústavní soud v minulosti zabýval a znovu jednalo o tzv. „jízdu na černo“ v městské hromadné dopravě a pochybení soudu o zasílání písemností pouze zákonnému zástupci dítěte. Ústavní soud také přímo zmínil, že není možné, aby se soudy spoléhaly pouze na zákonného zástupce, že bude pečlivě dodržovat všechny povinnosti z rodičovské odpovědnosti vyplývající, ale je třeba dodržování daných povinností důsledně ověřovat.⁹² K dané věci je jen nutné říci, že v minulosti často docházelo k ignorování rozumové vyspělosti dítěte a jeho absolutní vyloučení z řízení, a to jak ze strany soudu, tak ze strany rodičů – zákonných zástupců. Rodič i soud měl povinnost nezletilé dítě o dané věci informovat a dát mu prostor se vyjádřit. Postup soudů nižší instance tak ignoroval nejlepší zájem dítěte a tím i jeho práva vyplývající přímo z Listiny a mezinárodních úmluv a vesměs jen z důvodu „hladkého fungování“ řízení.

3.8 Péče o jmění dítěte

Péče o jmění je další složkou rodičovské odpovědnosti, jejíž výkon je povinností a právem rodiče. Dítě, jako každá jiná osoba, má právo vlastnit majetek (čl. 11 Listiny). Na začátku života dítěte je veškerá správa jeho jmění v rukou rodičů, s plynutím času a s ohledem na rozumovou vyspělost dítěte je postupně tato správa částečně přesouvána směrem k dítěti. Pod jměním dítěte si zde musíme představit veškerá pasiva a aktiva, přičemž součástí jsou i veškeré přírůstky majetku získané použitím majetku dítěte. Péče o jmění pak obsahuje jak zastoupení v právních jednáních o jmění dítěte, tak například opravu a údržbu daného jmění.⁹³ Rodičovská péče o jmění nezletilého dítěte vzniká přímo ze zákona (§ 896 OZ) a zaniká spolu s rodičovskou odpovědností jako celkem. Zákonodárce stanovil povinnost pečovat o majetek dítěte jako řádný hospodář. Pro přiblížení tohoto pojmu můžeme použít vysvětlení řádného hospodáře v souvislosti s výkonem funkce ve voleném orgánu dle § 159 odst. 1 OZ a také dle § 51 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Jedná o ustanovení týkající se členů volených orgánů obchodních korporací, nicméně lze se jimi

---

⁹²Nález Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3038/16.

⁹³PSUTKA, Jindřich. Péče o jmění nezletilého dítěte. Praha: C.H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-829-0. s. 83.

nepochybně inspirovat při snaze vymezit obecně pojem řádného hospodáře.⁹⁴ Pečující osoba by měla vždy postupovat s potřebnou loajalitou, znalostí a pečlivostí i v případě péče o jmění dítěte.

Péče o jmění, jako jakákoliv jiná část rodičovské péče, náleží oběma rodičům, pokud oba mají rodičovskou odpovědnost ve stejném rozsahu.⁹⁵ Což znamená, že rodiče se ohledně podstatných rozhodnutí týkajících se péče o jmění dítěte musí dohodnout. Pokud k takové dohodě nedojde, může se jeden z rodičů obrátit s návrhem na soud (§ 897 OZ). Jsou i situace, kdy rodiče k právnímu jednání týkající se péče o jmění dítěte přímo souhlas soudu potřebují. Jedná se o situace, kdy by dítě takovým jednáním nabylo nemovitou věc či její část, došlo by k zatížení jeho majetku, při nabývání daru nikoliv zanedbatelné hodnoty, anebo pokud rodiče uzavírají smlouvu úvěrovou či obdobnou (§ 898 OZ). Pokud by k takovému právnímu jednání rodič souhlas soudu nedostal, jednalo by se o zdánlivé jednání. Dítě při řízení o jeho jmění před soudem musí být vždy zastoupeno opatrovníkem.⁹⁶

Majetek dítěte je v některých případech možné použít i ve prospěch rodiny. Nakládání s majetkem dítěte se dělí vesměs na dvě části, a to buď na nakládání s příjmy z majetku, nebo s majetkem jako takovým. Příjmu z majetku je často dosaženo právě rodičovskou péčí o daný majetek, a proto je možné za určitých podmínek využít tento příjem ve prospěch rodiny. Příjem je nutné v první řadě vynaložit na správu majetku dítěte, pod kterou spadají například daně, pojištění či různé úpravy, opravy a údržbu majetku. Další příjmy z majetku dítěte jsou použity vždy k výživě dítěte. V rozsahu, ve kterém je z majetku dítěte dosažen zisk, zaniká vyživovací povinnost rodiče vůči dítěti. Pokud dítě ze zisku z majetku spolu s jeho případnou výdělečnou činností dosáhne stejné životní úrovně jakožto rodič, zaniká tím rodiči vyživovací povinnost. Zánik je ovšem relativní a v případě změny poměrů není vyloučen vznik vyživovací povinnosti (například v důsledku budoucích nižších zisků ze jmění dítěte). Zbytek zisku z majetku dítěte by měl být zachován pro jeho budoucí potřeby až do nabytí plné

---

⁹⁴PSUTKA, Jindřich. Péče o jmění nezletilého dítěte. Praha: C.H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-829-0. s. 65.

⁹⁵Může dojít i k situacím, kdy rodiče nebudou mít rodičovskou odpovědnost ve stejném rozsahu a bude se lišit i rozsah, v jakém smí pečovat o jmění dítěte.

⁹⁶PSUTKA, Jindřich in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 916.

svéprávnosti dítěte. Až v poslední řadě může být zisk z majetku použit pro vlastní výživu rodičů či nezletilého sourozence dítěte.⁹⁷

Spravovat majetek dítěte není vždy nejlehčím úkolem a pro rodiče tak může být velmi složité se o daný majetek starat. V takovém případě mohou rodiče žádat přiměřenou odměnu při předání majetku svému dítěti, anebo již v průběhu vykonávání dané správy může soud na návrh rodičům přiznat přiměřenou pravidelnou odměnu (§ 903 OZ). Zákonodárce daným ustanovením sledoval snahu zlepšit podmínky pro řádnou péči o jmění dítěte. Jedná se o určitou výjimku z rodičovské odpovědnosti, jelikož celý její zbytek je vykonáván vždy bezplatně.⁹⁸

---

⁹⁷PSUTKA, Jindřich in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 920–922.

⁹⁸PSUTKA, Jindřich in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 933–935.

4 Péče o dítě v judikatuře Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva

Jak již bylo několikrát zmíněno v předchozí kapitole, je známo mnoho situací, kdy neshody rodičů, či problémy v rodičovské péči může řešit příslušný obecný soud. Procesní právo má úzkou souvislost s rodinným životem, i když se jedná pouze o případy, kdy nejde daný problém v rodině vyřešit jiným způsobem. Avšak obecné soudy nejsou neomylné a může dojít k případům, kdy jejich rozhodnutí je v rozporu s některým ústavně chráněným zájmem. Na obranu před negativním zásahem státu do jejich ústavně zaručených práv a svobod existuje v České republice ústavní stížnost fyzických a právnických osob dle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy. V oblasti rodinného práva podává ústavní stížnost fyzická osoba, která tvrdí, že nezákonným zásahem orgánu veřejné moci nebo pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, bylo porušeno některé z jejich základních práv či svobod zaručených ústavním pořádkem České republiky. Směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí obecného soudu, je přípustná za předpokladu, že stěžovatel vyčerpал veškeré dostupné opravné prostředky dle § 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu. Stěžovatel podáním ústavní stížnosti zároveň vymezuje rozsah přezkumu Ústavním soudem, přičemž Ústavní soud je vázán petitum ústavní stížnosti, nikoliv jejím odůvodněním, není však namístě tento požadavek uplatňovat příliš formalisticky⁹⁹. Petitum ústavní stížnosti musí obsahovat, čeho se účastník domáhá, zpravidla zrušení napadnutého rozhodnutí a vymezení, které ústavně zaručené právo bylo porušeno. K ústavní stížnosti tak musí být připojeno rozhodnutí o posledním procesním prostředku ochrany, ale zpravidla jsou k ústavní stížnosti přidávány veškeré kopie předchozích soudních rozhodnutí předcházející ústavní stížnosti.¹⁰⁰

V případě řízení o ústavní stížnosti týkající se péče o dítě stěžovatelé nejčastěji argumentují porušením jejich práva na soukromý a rodinný život dle čl. 10 Listiny, porušením práva na péči o dítě dle čl. 32 odst. 4 Listiny a porušením práva na soudní a jinou právní ochranu dle čl. 36 Listiny. Ústavní soud ve svých nálezech týkajících se péče o dítě velmi často zmiňuje, že jeho úkolem je vždy přezkoumat soudní rozhodnutí s ohledem na základní práva stěžovatelů a zda je

⁹⁹Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1895/14-2, bod 40.

¹⁰⁰FOREJTOVÁ, Monika a kol. Ústavní soudnictví. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-09-9. s. 142.

rozhodnutí v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Svým přezkumem tak zasahuje do sféry rodinného života a vždy tak činí pro ochranu dětí jakožto zvlášť zranitelných subjektů práva a pouze v oprávněných případech.

Česká republika je vázána EÚLP, která se stala součástí ústavního pořádku České republiky dle čl. 10 Ústavy. Spolu s EÚLP byl zřízen Evropský soud pro lidská práva, který má zajišťovat plnění závazků z ní plynoucích. Hlavním namítaným porušením článkem EÚLP v souvislosti s péčí o dítě a rodinným životem je čl. 8, který stanovuje právo na respektování rodinného a soukromého života.

V případě, že stěžovatel i po rozhodnutí Ústavního soudu shledá, že jeho lidská práva byla porušena, může se obrátit právě na ESLP. Samozřejmě i zde jsou určité podmínky, které musí stěžovatel splnit ještě, než vůbec danou stížnost k ESLP podá. Hlavní podmínkou přijatelnosti stížnosti je vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva a podání stížnosti do čtyř měsíců od konečného rozhodnutí (čl. 35 odst. 1 EÚLP). Opravné prostředky zde musíme chápat v souvislosti s čl. 13 EÚLP, který hovoří o právu na účinné opravné prostředky. ESLP popsal tuto souvislost ve věci Kudla proti Polsku, ve kterém smluvním státům stanovil nutnost chápat čl. 35 EÚLP jakožto poskytnutí příležitosti předejít nebo napravit porušení úmluvy a to předtím, než jsou taková tvrzení předložena před ESLP.¹⁰¹ Proto v případě, že dojde k porušení čl. 13 EÚLP a není stěžovatelům poskytnuta možnost využít všechny účinné opravné prostředky, je i přesto možné podat stížnost k ESLP. K podobnému případu došlo ve věci Diallo proti České republice, kdy stěžovatelé původem z Guiney přicestovali do České republiky, kde požádali o azyl a vyjádřili obavy, že v případném vrácení do jejich vlasti by došlo k porušení čl. 3 EÚLP týkající se zákazu mučení. Žalovaná vláda však rozhodla o jejich vrácení zpět. Stěžovatelé ve stížnosti k ESLP namítali, že neměli k dispozici žádný účinný opravný prostředek dle čl. 13 EÚLP a také fakt, že vláda nepovažovala tvrzení o hrozícím nebezpečí za důvěryhodné. Žalovaná vláda neposkytla stěžovatelům žádný účinný opravný prostředek, kterým by se mohli bránit proti vyhoštění. ESLP však došel k závěru, že Česká republika neposkytnutím účinných prostředků nápravy porušila čl. 13 EÚLP.¹⁰² Z výše

---

¹⁰¹Rozsudek ESLP ve věci Kudla proti Polsku ze dne 26. 10. 2000, č. 30210/96, bod 151.

¹⁰²Rozsudek ESLP ve věci Diallo proti České republice ze dne 23. 6. 2011, č. 20493/07, bod 58.

uvedeného lze vyvodit, že je nutné vyčerpat veškeré účinné vnitrostátní opravné prostředky, což ale neznamená, že vždy musí stížnosti před ESLP předcházet ústavní stížnost, a to právě v případech, kdy stěžovatelé nemají možnost ústavní stížnost podat, nebo nelze ústavní stížnost považovat za adekvátní prostředek nápravy.¹⁰³

4.1 Střídavá péče v judikatuře

Střídavá péče, jakožto jedna z možných forem výkonů rodičovské odpovědnosti, je v současnosti jednou z nejčastěji využívaných forem hlavně z důvodu umožnění styku obou rodičů s dítětem. Svěření dítěte do střídavé péče má však svá omezení a faktory, které soud musí řádně vyhodnotit, než přejde k rozhodnutí. Tyto faktory určující vhodnost střídavé péče je možné shrnout jakožto názor a postoj dítěte, souhlas se střídavou péčí, vzdálenost bydliště rodičů, intervaly střídání, věk dítěte, zdravotní stav dítěte či rodiče, a také zaměstnání rodiče.¹⁰⁴

Každý faktor byl podrobně několikrát přezkoumáván před Ústavním soudem, který blíže popsal a stanovil, čemu by měly obecné soudy věnovat zvýšenou pozornost při rozhodování o střídavé péči. Žádný případ týkající se péče o dítě není stejný, a proto nelze ke všem přistupovat absolutně stejně a bez výjimek. Výbor pro práva dítěte přesněji popsal kritéria, která by obecné soudy smluvních států měly řádně vyhodnotit v řízení o péči o dítě. Patří mezi ně existence pokrevního pouta mezi dítětem a o svěření do péče usilujícím rodičem, míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče daného rodiče, schopnost osoby usilující o svěření dítěte do péče zajistit jeho vývoj, fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby a v neposlední řadě přání dítěte.¹⁰⁵ Ústavní soud převzal tato kritéria a ve svých nálezech rozšířil a zpřesnil každé z nich. Jak již bylo zmíněno, dle Ústavního soudu je rodina primárně biologické pouto a teprve poté následuje sociální institut. V případě svěření dítěte do péče je nutné, aby obecné soudy vždy usilovaly o co nejmenší zásah do jeho rodinného života a nedošlo k odtržení dítěte z jeho domova a zásahu

---

¹⁰³KMEC, Jiří in KMEC, Jiří, KOSARĚ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. Evropská úmluva o lidských právech. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3. s. 193

¹⁰⁴TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1. s. 29.

¹⁰⁵UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), 29 May 2013, CRC /C/GC/14, dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html> [cit. 24. 9. 2023] bod 44.

do jeho identity. Pod schopnost zajistit vývoj dítěte Ústavní soud zařadil nutnost posuzovat zejména věk, zdravotní stav, materiální zabezpečení, výchovné a intelektuální schopnosti pečující osoby a její chování k dítěti a její pracovní vytížení. Přání dítěte je vždy nutné zjistit, avšak Ústavní soud několikrát zdůraznil, že není možné názor dítěte absolutně převzít a obecné soudy nemohou založit rozhodnutí pouze na přání dítěte. Soudy mají i nadále povinnost přání dítěte přezkoumat a zjistit, zda je takové přání v souladu s jeho nejlepším zájmem. A v případě spojení těchto kritérií se skutečným zájmem rodičů o dítě, se v daném případě vytvoří presumpce ve prospěch střídavé péče.¹⁰⁶ Faktory vyskytující se v judikatuře jsou jistým opisem kritérií stanovených Výborem pro práva dítěte a rozšířeným o výklad Ústavního soudu.

Splnění kritérií pro nařízení střídavé péče automaticky neznamená, že bude střídavá péče jednoznačně ustanovena. K takovému závěru dospěl Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 31. 8. 2018, sp. zn. IV. ÚS 773/18. Obecné soudy odmítly ustanovit mezi rodiči nezletilého dítěte střídavou péči na základně podrobného přezkoumání všech kritérií pro ustanovení střídavé péče. Rodiče tato kritéria sice splňovali, avšak nebyli schopni spolu komunikovat a vládl mezi nimi spíše nepřátelský vztah. Ustanovit střídavou péči v takovém případě by bylo v absolutním rozporu s nejlepším zájmem dítěte, jelikož by tím byla narušena stabilita výchovného prostředí nezletilého dítěte. Podobným způsobem Ústavní soud vytknul obecným soudům i jejich pouhé smíření se s tvrzením, že existují určité skutečnosti, které svědčí proti střídavé péči. Soudy se nemohou spokojit při svém rozhodování pouze s vnějším vjemem nesplnění kritérií. I v takovém případě soudům náleží povinnost takovou skutečnost odůvodnit a provést vlastní dokazování. Jednotlivé splnění či nesplnění kritérií musí být zvažováno jakožto určitý faktor, nikoliv jako přesně daný fakt, který střídavou péči buď vynucuje, či rovnou zakazuje.¹⁰⁷

Přáním a postojem dítěte s ohledem na střídavou péči se Ústavní soud zabýval v nálezu ze dne 12.6.2023, sp. zn. III.ÚS 1318/22. Stěžovatel (otec dětí) žádal o svěřeni dětí do střídavé péče, zatímco matka žádala o svěřeni dětí do její výlučné péče. Obecné soudy rozhodly o svěřeni obou dcer do péče matky a stěžovateli byla uložena povinnost platit výživné. V dané věci stěžovatel podal

---

¹⁰⁶Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14, bod 28.

¹⁰⁷Nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21.

stížnost k Ústavnímu soudu, který svým nálezením ze dne 2. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 4189/18 rozsudky zrušil a vytknul obecným soudům nedostatečné odůvodnění a nezjištění nejlepšího zájmu dítěte. Obecné soudy v dané věci argumentovaly stanoviskem dětí, avšak nedošlo k jejich výslechu. Daná věc tedy byla vrácena zpět k okresnímu soudu, který znovu svěřil obě dcery do péče matky a otcí stanovil povinnost platit výživné. Otcí byl tímto rozhodnutím také upraven styk s nezletilými v podobě osobního styku každý sudý týden od pátku do neděle a každou středu. Rozhodnutí okresního soudu bylo opřeno o výslechy obou dcer při jednání, zprávy od psychologa a pohovory s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Z výše uvedeného vyvodil závěr, že je v nejlepším zájmu dětí, aby byly dcery svěřeny do výlučné péče matky. Odvolací soud v dané věci rozhodnutí potvrdil a zdůraznil, že v řízení sledoval především zájem dětí, nikoli rodičů. Stěžovatel se v dané věci rozhodl podat znovu ústavní stížnost, ve které poukázal, že jsou dcery již několik let pod vlivem matky a namítal porušení základních práv dle čl. 10 odst. 2, čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny, a také porušení čl. 3 a čl. 18 Úmluvy o právech dítěte. Ústavní soud danou stížnost stěžovatele zamítl. Jedním z hlavních důvodů bylo poukázání na přání a postoj obou dcer, které se opakovaně v řízení před obecnými soudy vyjádřily, že si nepřejí být ve střídavé péči a rozšiřovat styk s otcem či u něj přespávat v pracovní dny. Obecné soudy shodně shledaly, že postoj dcer je svobodný a ničím neovlivněný, a že se nachází ve věku, ve kterém jsou dostatečně schopné formulovat a vyjádřit svůj autentický názor bez vnějších vlivů.¹⁰⁸ Ústavní soud potvrdil úvahy obecných soudů o shodě nejlepšího zájmu dítěte s jeho přáním. Obecné soudy se řádně vypořádaly s ostatními kritérii pro posuzování nejlepšího zájmu dítěte, nedošlo tak k nepřipustnému převzetí názoru dítěte bez dalšího. V projednávané věci Ústavní soud dospěl k závěru, že rozhodnutím obecných soudů nedošlo k porušení ústavně zaručených základních práv a svobod stěžovatele.

K přání a postoji nezletilého dítěte v případě svěřením dítěte do střídavé péče se Ústavní soud vyjádřil v dřívějším nálezu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14. Obecné soudy v daném případě bagatelizovaly názor nezletilých dětí, aniž by pečlivě posoudily jejich nejlepší zájem. Nezletilé děti se několikrát neměnně vyjadřovaly, že si přejí být v péči obou rodičů, i přesto obecné soudy rozhodly pro svěřením dětí do výlučné péče matky. Tím se soudy dopustily

---

¹⁰⁸Dcerám v době rozhodnutí bylo 10 a 12 let.

porušení stěžovatelova (otcova) práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny), právo na péči o děti (čl. 32 odst. 4 Listiny), a také práva na rodinný život (čl. 10 odst. 2 Listiny). Jejich povinností bylo zjistit, zda je přání nezletilých dětí v souladu s jejich nejlepším zájmem, a to buď výsledkem dětí přímo před soudem, nebo prostřednictvím znalce. Avšak je důležité připomenout, že není možné, aby soudy absolutně převzaly přání dítěte bez dalšího zkoumání. Vždy musí dojít k přezkoumání jeho zájmu. Přání dítěte musí být zjišťováno komplexně, a ne pouze přímými otázkami, jako jsou například: „U jakého rodiče chceš bydlet? Kterého rodiče máš raději?“¹⁰⁹ Názor a přání dítěte je tedy důležitým bodem pro zjištění jeho nejlepšího zájmu, avšak jak již bylo zmíněno, nelze na něm založit celé rozhodnutí. Je nutné jeho názor podrobit širšímu přezkoumání, zda je v souladu s jeho nejlepším zájmem a zda je jeho názor skutečně ničím neovlivněný.

Souhlas obou rodičů se střídavou péčí je častým problémem při snaze o její ustanovení. Dochází k případům, kdy jeden z rodičů naprosto odmítá mít dítě ve střídavé péči a přeje si ho mít v péči výlučně. Dítě má právo na péči od obou rodičů, proto by mělo být dítěti umožněno stýkat se se s oběma rodiči. Soud nemůže rozhodnout o nerozšíření styku dítěte a nerezidentního rodiče pouze z důvodu nesouhlasu rodiče, který má dítě ve výlučné péči.¹¹⁰ Dle názoru odborné veřejnosti je střídavá péče považována za nevhodnou, pokud se rodiče dítěte nedokážou dohodnout a nejsou schopni spolupracovat a domluvit se na nejběžnějších věcech týkající se péče o dítě. V opačných případech by mohla mít střídavá péče negativní dopad na dítě, které by se stalo prostředníkem mezi rodiči mající mezi sebou konflikt.¹¹¹ Ústavní soud se problémem nesouhlasu jednoho z rodičů zabýval intenzivně v nálezu ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. III. ÚS 1206/09. Hlavní překážkou pro nesvěření nezletilé do střídavé péče byl nesouhlas matky, který byl postaven pouze na zájmu matky, nikoliv nezletilé dcery. Ústavní soud dále kritizoval přístup obecných soudů, který rezignoval na střídavou péči jen z důvodu neodůvodněného nesouhlasu matky. Obecné soudy nemohou rozhodnout o vyloučení střídavé péče pouze z důvodu nesouhlasu jednoho rodiče, protože chce mít dítě ve výlučné péči. Daný nesouhlas musí být obecnými soudy

---

¹⁰⁹Nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14-2, bod 20.

¹¹⁰Nález Ústavního soudu ze dne 17.5.2019, sp. zn. II. ÚS 4247/18, bod 24.

¹¹¹Špaňhelová, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. Právo a rodina, 2005, 7(5), s. 1-5. ISSN 1212-866X.

zkoumán a podroben dokazování.¹¹² Samotný nesouhlas tedy není důvodem pro nesvěření dítěte do péče, jelikož musí být podložen racionálním a relevantním důvodem, který se vždy odráží od nejlepšího zájmu dítěte a zjištění, zda je střídavá péče v souladu s takovým zájmem. Na celou problematiku souhlasu rodičů se střídavou péčí navazuje mnohem hlubší problém, který může být ve výjimečných případech důvodem pro zamítnutí střídavé péče a tím je komunikace mezi rodiči.

V současnosti je velmi časté, že každý rodič bydlí v jiném městě, mnohdy ve vzdálenosti několika desítek kilometrů od sebe. Samotná vzdálenost mezi bydlišti však nemůže být jediným důvodem vylučujícím střídavou péči. Vhodnost takové úpravy péče o dítě musí být jako každá jiná zkoumána v souvislosti s nejlepším zájmem dítěte a v celkovém kontextu. K takovému závěru došel Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. III. ÚS 149/20. Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí uvedl, že nemůže být v nejlepším zájmu dítěte ustanovení střídavé péče s odkazem na vzdálenost bydlišť rodičů a časté cestování dítěte. Hlavním argumentem dané věci byl fakt, že matka si přála s nezletilým odstěhovat zpět do rodné vlasti, kterou byla Spolková republika Německo a otec měl zůstat v České republice. Obecný soud ve svém rozhodnutí pouze konstatoval, že mezi bydlišti rodičů je vzdálenost 600 km, a proto nemůže být střídavá péče v nejlepším zájmu dítěte. Stěžovatel namítal proti takovému rozhodnutí porušení nejlepšího zájmu dítěte a nedostatečné odůvodnění takového rozhodnutí. Ústavní soud shledal danou stížnost jakožto důvodnou a dle jeho názoru je nutné při posuzování vzdálenosti mezi bydlišti rodičů přihlídnout i ke zbylým okolnostem, jako je například psychický a fyzický vliv na vývoj nezletilého a zda jsou rodiče schopni danou vzdálenost překonávat. Tím vytknul Městskému soudu v Praze nedostatečné přezkoumání dané problematiky, kterým se dopustil porušení stěžovatelova základního práva na ochranu před neoprávněnými zásahem do rodinného života (čl. 10 odst. 2 Listiny), práva na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a porušení požadavku nejlepšího zájmu dítěte (čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte). Odlišné stanovisko v dané věci měl soudce Radovan Suchánek. Dle jeho názoru by Městský soud jen těžko došel při přezkoumání dané věci k jinému závěru než k tomu, že by takové cestování v případě střídavé péče bylo pro dítě velmi náročné a napáchalo na psychice dítěte

---

¹¹²Dále také v nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

velké škody. S posledním uvedeným nálezem souhlasí i závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 3522/22. Obecný soud se při svém rozhodování opřel pouze na závěry ze znaleckého posudku, aniž by sám dále přezkoumával a zjišťoval nejlepší zájem dítěte. Znalec však není ten, kdo má rozhodovat o nejlepším zájmu dítěte či ho podrobně zjišťovat. Ústavní soud stanovil a připomněl obecným soudům jejich povinnost posoudit a zhodnotit nejlepší zájem dítěte a dopad cestování a způsob vzdělávání dítěte v případě stanovení střídavé péče, ať už jsou od sebe bydliště rodičů vzdálená jakkoliv.

Za důležité recentní rozhodnutí považuji nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2022, sp. zn. I. ÚS 847/22, ve kterém bylo zrušeno rozhodnutí obecného soudu o nevhodnosti střídavé péče a nemožnosti upravit styk nezletilého dítěte se stěžovatelem (otcem). Stěžovateli byl obecnými soudy určen styk s nezletilou dcerou převážně ve dnech, kdy měl pevně stanovené směny v zaměstnání. Obecné soudy dospěly k názoru, že není možné vydat rozhodnutí, ve kterém nebudou stanoveny přesné termíny, jelikož by tím bylo rozhodnutí nevykonatelné a v případě, že by rodiče měli zájem, mohou se na specifickém styku otce s nezletilou domluvit mimosoudně. Ústavní soud k danému ustanovení v rozhodnutí podotkl, že sám obecný soud o pár bodů výše zmínil neschopnost rodičů komunikovat. Dále vytknul fakt, že obecné soudy řádně neodůvodnily důvod pro zamítnutí střídavé péče a neupravení styku otce a nezletilé takovým způsobem, které by zohledňovaly jeho práci na směny. Obecný soud tak prakticky zanevřel na nalezení kompromisního řešení, které by vystihovalo nejlepší zájem dítěte a zájem otce na styku s nezletilou. Důležitým v celém rozhodnutí poté shledávám závěr, dle kterého obecné soudy nesmějí stavět kolizi práva rodiče na svobodnou volbu povolání s jeho právem na realizaci rodičovské odpovědnosti. Nově se tak v judikatuře Ústavního soudu objevila i problematika práce na směny, která stanovila povinnost obecných soudů brát specifika zaměstnání rodičů v potaz a určit styk rodiče a dítěte v tom rozmezí, aby rodič mohl styk s nezletilým dítětem doopravdy realizovat.

Jak vyplývá z předchozích případů, hlavním vodítkem pro obecné soudy při rozhodování o střídavé péči je zejména nejlepší zájem dítěte, jeho vývoj, citová orientace a jeho identita. Ve výše zmíněných nálezech bylo obecným soudům vytýkáno zejména nedostatečné prošetření a zjištění tohoto zájmu. Při rozhodování o střídavé péči dochází poměrně často k situaci, kdy oba rodiče

splňují veškerá kritéria a faktory nasvědčující vhodnosti střídavé péče a je poté na soudu, aby zjistil vhodnost střídavé péče s ohledem na dítě. Aplikace kritérií nesmí být při naplnění všech podstatných znaků mechanická, splnění kritérií tak nemá automaticky za následek rozhodnutí o ustanovení střídavé péče. U mladších dětí je třeba se zaměřit zejména na jejich osobnost, schopnost vyrovnat se s rozpadem rodiny a brát v úvahu, kdo o dítě pečoval do rozpadu rodiny, ke komu je dítě citově připoutáno a jehož dlouhodobá nepřítomnost by byla pro dítě frustrující. U starších dětí je třeba, aby obecné soudy braly v potaz jejich názor a přihlédly k jejich přání.¹¹³ Obecné soudy by se také vzhledem k vzdálenosti rodičů měly zaměřit na praktičnost a vykonatelnost jejich rozhodnutí. Jen těžko budou rodiče, co od sebe bydlí přes stovky kilometrů daleko, vykonávat střídavou péči v intervalu každého týdne.

4.2 Osobní styk a názor dítěte v judikatuře

Problematikou související s péčí o dítě je úprava osobního styku s dětmi. I přes zdrženlivost Ústavního soudu projednávat rodinněprávní věci, v tomto případě specificky věci týkající se péče o dítě, lze najít mnoho nálezů, ve kterých bylo shledáno porušení ústavnosti obecnými soudy, či se Ústavní soud k dané věci podrobněji vyjádřil s ohledem na její důležitost.

Zásah do základních práv stěžovatelky shledal Ústavní soud v nálezu z dne 20. 9. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2002/22, který se týkal zejména podstatných změn poměrů při rozhodování o péči o nezletilé dítě. Stěžovatelka (matka) v daném případě uzavřela v roce 2019 dohodu s vedlejším účastníkem (otcem), dle níž byl nezletilý odňat z péče stěžovatelky a svěřen do péče otce. K takové dohodě došlo z důvodu zhoršeného psychického stavu stěžovatelky, která v dané době nebyla schopna řádně plnit rodičovskou odpovědnost vůči nezletilému dítěti. V následujících letech stěžovatelka usilovala o svěření dítěte alespoň částečně do její péče z důvodu zlepšeného psychického stavu. Obecné soudy přihlédly k psychickému stavu stěžovatelky a částečně rozšířily její styk s dítětem, avšak celé rozhodnutí uzavřely s tvrzením, že se nejedná o podstatnou změnu poměrů. K takové změně poměrů, která by odůvodňovala zcela nové rozhodnutí o péči, by dle obecných soudů muselo dojít u pečujícího rodiče. Ústavní soud se s názorem obecného soudu neztotožnil, dle jeho hodnocení je zcela nerozhodné, na které straně subjektu řízení dojde ke změně poměrů. Dané rozhodnutí nezakládá

---

¹¹³Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 106/15.

automatickou povinnost obecného soudu rozhodnout o změně péče, avšak je zde povinnost soudu danou věc znovu přezkoumat a rozhodnout v souladu se všemi zjištěnými okolnostmi.

K porušení ústavně zaručených práv obecnými soudy dojde i v případě, že nijak nerozhodnou o styku dítěte s jedním z rodičů, kterému nebyly svěřeny do péče. Ústavní soud se takovým případem zabýval v nálezu ze dne ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. IV. ÚS 2630/19, kde stěžovatelce bydlící v České republice nebyl upraven styk s dětmi, které byly postupně rozhodnutími obecných soudů svěřeny do výlučné péče otce, který bydlel na Novém Zélandě. Městský soud argumentoval, že stěžovatelka nepodala návrh na úpravu styku, k čemuž se Ústavní soud vyjádřil poznatkem, že takový návrh nebyl podán z důvodu žádostí obou rodičů o svěřeni dětí do výlučné péče. Obecné soudy pouze odsunuly řešení problému styku stěžovatelky a jejích dětí na pozdější dobu a tím porušily stěžovatelčino zaručené právo na péči o dítě (čl. 32 odst. 4 Listiny). Ústavní soud poukázal na fakt, že jen těžko může být v dané situaci dosaženo vyváženého rozsahu péče rodičů o děti, avšak stále bylo povinností obecného soudu upravit styk nerezidentního rodiče s dětmi i přes překážku velké vzdálenosti mezi rodiči.

Podobných případů, kdy obecné soudy nerozhodly o úpravě péče nerezidentního rodiče s dítětem, je již několik. V roce 2020 Ústavní soud v jednom z nálezů přímo stanovil, že pokud hodlá soud zásadním způsobem změnit úpravu péče o dítě, musí dát účastníkům řízení dostatečný prostor se k takové věci vyjádřit. Soud má v daném řízení také povinnost rozhodnout o úpravě styku nerezidentního rodiče a dítěte i bez výslovného návrhu, tedy i bez iniciování nového řízení. Jiný postup nebyl shledán v souladu s nejlepším zájmem dítěte.¹¹⁴

Participační právo dítěte je důležité jak v běžném životě, tak v řízení o péči o dítě. Participační právo dítěte je součástí správného zjištění nejlepšího zájmu dítěte, ale i přes to v některých případech dochází k situacím, kdy obecné soudy dítě nevyslechnou či jiným způsobem nezjistí jeho názor. V jednom z takových případů nezletilá dcera byla ve výlučné péči matky a otci byl upraven rozšířený styk s nezletilou. Matka posléze usilovala o zúžení styku nezletilé a otce z důvodu, že nezletilá dcera odmítala k otci chodit z důvodu jeho výchovných

---

¹¹⁴Nález Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. IV. ÚS 1328/20-2, bod 18.

praktik, a proto byl otci zúžen styk s nezletilou dcerou pouze v podobě asistovaného styku (za přítomnosti sociálních pracovníků). Odvolací soud v dané věci shledal, že došlo k podstatným změnám v poměrech stěžovatelky (matky), jelikož má dvě zaměstnání a do značné míry přenechala péči o dceru babičce. Dále také dovodil, že názor nezletilé dcery na styk s otcem byl ovlivňován matkou, a proto nebral přání a názor dítěte v potaz. Ústavní soud se již několikrát vyjadřoval k nutnosti opravdového zjištění názoru dítěte a ani v tomto případě to nebylo jiné. Rozhodnutí odvolacího soudu zrušil pro nedostatečné zjištění nejlepšího zájmu dítěte a nevypořádáním se s přáním nezletilé dcery. Takové rozhodnutí odvolacího soudu bylo v přímém rozporu s čl. 3 odst. 1 a čl. 12 Úmluvy o právech dítěte.¹¹⁵

Nedostatečným zjištěním názoru nezletilého se zabýval Ústavní soud i ve svém nálezu ze dne 15.8.2022, sp. zn. II. ÚS 1626/22. Stěžovatelem v dané věci byl nezletilý syn, který namítal zejména porušení práva dítěte být v řízení slyšeno (čl. 12 Úmluvy o právech dítěte). Nezletilý stěžovatel byl svěřen po rozvodu do péče matky, v jejíž péči byl nezletilý prakticky celý život. V roce 2022 však tvrdil, že v péči matky a jejího druha strádá a posléze zůstal po jedné návštěvě u otce. Otec zažádal o vydání předběžného opatření, kterým by byl nezletilý prozatímně svěřen do jeho péče, kterému soud prvního stupně vyhověl. Matka se posléze proti rozhodnutí odvolala. Odvolací soud konstatoval, že je sice povinen věnovat názoru nezletilého patřičnou pozornost dle § 867 odst. 2 OZ, avšak není možné, aby tento názor bez dalšího převzal. V případě rozhodování o předběžném opatření soudy neprovádí dokazování, a tudíž mohl při rozhodování vycházet pouze z listin předložených navrhovatelem či ze spisu a nemohl tedy komplexně a pečlivě posoudit nejlepší zájem nezletilého. Navíc neshledal ve spisu takové závady, které by odůvodňovaly potřebu předběžného opatření. Odvolací soud zrušil rozhodnutí prvostupňového soudu a návrh na předběžné opatření zamítl. Ústavní soud se ve svém nálezu ztotožnil s názorem prvostupňového soudu, tedy že jsou dány důvody pro vydání předběžného opatření. Připomněl také, že pokud je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, je nutné považovat jeho přání za zásadní vodítko. Závěrem shledal, že v rozporu se zákazem libovůle bylo bez dostatečných důvodů rozhodnuto proti zjištěnému názoru nezletilého, který

---

¹¹⁵Nález Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2023, sp. zn. I. ÚS 1609/23-3, bod 61.

představoval zásah do soukromého a rodinného života dítěte (čl. 10 odst. 2 Listiny) a porušuje nejlepší zájem dítěte (čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte).

Názoru nezletilého dítěte se týkal i rozsudek ESLP ve věci M. a M. proti Chorvatsku ze dne 3. 9. 2015, č. 10161/13. Stěžovatelkami v dané věci byly matka a dcera. V roce 2007 došlo k rozvodu mezi matkou a otcem nezletilé dcery, přičemž dcera byla svěřena do péče otci. O čtyři roky později byl otec obžalován z domácího násilí, kterého se měl dopustit na dceři. Otec byl shledán vinným trestním příkazem pro trestný čin ublížení na zdraví, nikoliv domácího násilí. Matka později zažádala o svěřeni dcery do její péče, avšak její žádost byla zamítnuta z důvodu nedostatku důkazů, že by dceři hrozilo domácí násilí. ESLP v dané věci shledal jakožto hlavní porušení EÚLP absolutní rezignaci na zjištění názoru nezletilé dcery. Dcera za celé trvání soudu (v rozmezí čtyř let) nebyla ani jednou vyslechnuta a ani jiným způsobem nebyl zjištěn její názor na to, s kým si přeje žít. Vnitrostátní soudy také nepodnikly žádné kroky k urychlení řízení. V závěru tedy bylo shledáno, že vnitrostátní soudy pochybily, když nedošlo k řádnému zjištění přání dítěte a v průtazích řízení, a tím byl porušen čl. 8 EÚLP.

Z výše uvedeného lze dovodit, že názor dítěte musí být brán jako zásadní vodítko v řízení k nalezení jeho nejlepšího zájmu. Obecné soudy mají povinnost individuálně posoudit a zvolit nejvhodnější postup k zjištění jeho názoru. Zjištění jeho názoru může ovlivnit správnost a zákonnost rozhodnutí, proto Ústavní soud v nálezech vymezil řadu podmínek a okolností, které by obecné soudy měly zvažovat a dodržet. Sdělení názoru dítěte před soudem má i kladný vliv na dítě, které si poté nepřijde pouze jako objekt právních vztahů, ale i jako důležitý subjekt a účastník řízení.¹¹⁶

4.3 Jiné formy péče o dítě v judikatuře

V životě dítěte může dojít k situacím, kdy pro dítě nebude vhodné a nebude v jeho nejlepším zájmu zůstat v péči rodičů. Rozdělení rodiny představuje vždy velmi závažný zásah do základních lidských práv a musí pro něj být vždy závažný důvod. Existuje hned několik specifických forem péče a každá z nich má svá vlastní specifika. Prvním z nich je poručenství, které soud určuje v případě, že není rodič, který by vykonával rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Osobou poručníka může být fyzická osoba či orgán sociálně-právní

---

¹¹⁶HOBL, Jaroslav. Názor a přání dítěte v civilním soudním řízení. Rodinné listy, 2018, roč. 7, č. 8, s. 7. ISSN 1805-0824.

ochrany dětí. Další formou je opatrovnictví, které se zpočátku může jevit jakožto obdoba poručenství, avšak opatrovník má pravomoc vykonávat pouze soudem vymezenou část rodičovské odpovědnosti, je tedy potřeba sledovat účel, pro který má být nezletilému opatrovník jmenován. Třetí formou odlišné péče o dítě je svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství. Svěření dítěte do péče jiné osoby připadá v úvahu, pokud se jeví odebrání dítěte rodičům jakožto nejvhodnější a v souladu s jeho nejlepším zájmem. Svěřenectví má v českém právním řádu silnou vazbu na přirozenou rodinu dítěte, při jeho určení není zpřetrhána veškerá vazba s rodinou a nejčastěji je svěřeno do péče prarodičů. Jedná se o formu péče, která je prozatímní – tedy do doby, než je rodič schopen znovu převzít péči o dítě. Pěstounství existuje jakožto subsidiární péče k přirozené rodině a má přednost před kolektivní péčí. Účelem pěstounství je vždy zajištění osobní péče o dítě a stát má povinnost v takovém případě nadále zajistit udržování vztahu dítěte s jeho rodiči a širší rodinou. Předpokladem pro pěstounství je nemožnost zajistit péči a výchovu v jeho přirozené rodině ani jedním z rodičů, nemůže mu být ustanoven poručník, nelze nezletilého svěřit do péče jiné osoby a odebrání dítěte je nezbytné pro ochranu jeho zájmů. Poslední formou jiné formy péče o dítě je ústavní výchova, která představuje jednu z nejzazších možností a musí být ustanovena z vážných důvodů. Těmi může být ohrožení či narušení tělesného, rozumového či duševního stavu dítěte či v případě závažných důvodů, pro které rodič není schopen zabezpečit výchovu dítěte. Její stanovení je časově omezené na 6 měsíců a může být prodloužena na maximální dobu tří let. Jakmile pomínou důvody ústavní výchovy, má soud povinnost neprodleně rozhodnout o jejím ukončení a rozhodnout o jiné formě péče o dítě. Výše zmíněné formy péče o dítě od poručenství po pěstounství mají vždy přednost před ústavní výchovou. Pod ústavní výchovou si můžeme představit například dětské zdravotnické domovy, zařízení sociálních služeb, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc či školské zařízení.¹¹⁷

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2022, sp. zn. III. ÚS 3146/21 se zabýval svěřením dítěte do pěstounské péče. Dcera byla odebrána stěžovatelům na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí již několik dní po jejím narození a následně byla svěřena do pěstounské péče. Stěžovatelé usilovali o svěření dcery

---

¹¹⁷WESTPHALOVÁ, Lenka, KYSELOVSKÁ, Tereza in KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 1069.

zpět do jejich péče, avšak obecné soudy v dané věci rozhodly, že si nedokáží představit navrácení dcery do péče rodičů, dokud mezi nimi nebude navázán dostatečně kvalitní vztah. Stěžovatelé ovšem mohli navštěvovat dcerou pouze jednou týdně na pár hodin. Následně soudy dospěly k názoru, že řádná péče přesahuje schopnosti biologických rodičů, jelikož matka má lehkou mentální retardaci. Ústavní soud v nálezu zdůraznil dočasnost opatření svěřením dítěte do pěstounské péče jakožto o pouze krajní možnosti. Obecné soudy rozhodly o odnětí dcery pouze na základě zjištění, že existuje jiné vhodnější výchovné prostředí, do kterého může být dcera svěřena. Soudy pochybily, jelikož řádně nepřezkoumaly konkrétní rizika, která by hrozila v případě navrácení dítěte do péče stěžovatelů. Odebrání dítěte biologickým rodičům z pouhého důvodu, že se dítě bude mít v náhradní formě péče lépe, může být snadno zneužitelnou úvahou, například by ospravedlňovala odebrání dítěte z péče biologických rodičů z důvodu jejich nemajetnosti.

Pěstounskou péčí se zabýval i rozsudek ESLP ve věci Strand Lobben a další proti Norsku ze dne 10. 9. 2019, č. 37283/13. První stěžovatelka (matka) před porodem druhého stěžovatele (syna) vyhledala pomoc rodinného centra z důvodu, že neměla kde bydlet. Tři týdny po porodu se rozhodla rodinné centrum předčasně opustit a zanedlouho poté jí bylo novorozeně odebráno z důvodu pochybností, zda je dítě řádně krmeno. Nezletilý byl dočasně umístěn do náhradní rodiny a matce byl povolen pouze asistovaný styk. Matka v následujících třech letech usilovala o navrácení nezletilého do její péče, nebylo jí však vyhověno a místo toho došlo k adopci nezletilého jeho pěstounskou rodinou a zbavení stěžovatelky její rodičovské odpovědnosti. ESLP v první řadě vytknul norským soudům ukvapenost v případě odebrání rodičovské odpovědnosti stěžovatelce. Norské soudy se nepokusily řádně vyvážit zájmy dítěte a zájmy jeho biologické rodiny, přičemž se nezabývaly faktem, jakým způsobem by v budoucnu bylo možné dítě znovu spojit s jeho biologickou rodinou. Rozhodnutí převážně opřely o znalecké posudky, které vycházely z velmi omezeného pozorování stěžovatelů, a navíc byly staré zhruba dva roky. K pochybení došlo tedy zejména v opomenutí snahy návratu dítěte do biologické rodiny. ESLP zde shledal porušení práva na respektování soukromého a rodinného života (čl. 8 EÚLP). Zajímavým zde shledávám poznatek o vyvážení zájmů nezletilého dítěte a jeho biologické rodiny. V běžných případech je v nejlepším zájmu dítěte samozřejmě styk s jeho

biologickými rodiči, zde však norské soudy chybně usoudily, že je v nejlepším zájmu tento styk s první stěžovatelkou omezit. Rodinněprávní věci je vždy velmi složité rozhodnout, avšak cílem by mělo vždy být blaho dítěte a jeho nejlepší zájem. Soudy mají povinnost na tyto zásady a cíle brát potaz a rozhodovat v jejich souladu. V posledních deseti letech navíc dochází k velké kritice Norska a jejich orgánu péče o dítě, který se nazývá Barnevernet. Ten je kritizován hlavně z důvodu striktního sledování nejlepšího zájmu dítěte, který je ovšem spíše jejich vlastním přesvědčením místo nejlepšího zájmu dítěte popsáno v komentářích Výboru pro práva dítěte.

Tématem, zda lze pěstounskou péči považovat za součást rodinného života se zabýval rozsudek ESLP ve věci V. D. a ostatní proti Rusku ze dne 9. 4. 2019, č. 72931/10. Stěžovatelkou v dané věci byla bývalá pěstounka dítěte R., které trpělo od narození závažnými zdravotními obtížemi a biologičtí rodiče nebyli schopni se o dítě postarat. Nejprve ponechali R. v péči lékařů a následně přeselo do péče stěžovatelky, kde se nacházelo až do devíti let jeho věku. Posléze byl rozhodnutím soudu navrácen do péče biologických rodičů. ESLP v dané věci shledal několik zásadních věcí. Zrušení pěstounské péče mělo za následek zásah do rodinného života. Vnitrostátní orgány v dané věci stály před těžkým rozhodnutím, ale samotný fakt, že stěžovatelka pečovala jakožto matka o R. devět let života nedokáže sám o sobě vyloučit možnost sloučení R. s jeho biologickou rodinou. Ti nikdy nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti, a i když neudržovali s R. kontakt, finančně ho podporovali. Nejlepší zájem dítěte byl v dané věci náležitě přezkoumán i v souvislosti s jeho psychickým a fyzickým stavem. Práva stěžovatelů však nemohla zvítězit nad nejlepším zájmem dítěte. Zrušení pěstounské péče v dané věci nebylo v rozporu s čl. 8 EÚLP, to samé nelze říct o následném přerušení kontaktu mezi stěžovatelkou a R. Ruská právní úprava vylučovala možnost styku z důvodu nedostatku biologické vazby mezi pěstounkou a R., přičemž nepřipouští ani žádné výjimky. Vnitrostátní soudy v daném případě pochybily, jelikož ve svém rozhodnutí nikde nezvážili, zda by osobní styk mezi stěžovatelkou a R. nebyl v nejlepším zájmu dítěte. ESLP tedy uznal, že pěstounská péče v daném rozsahu sice je pod ochranou práva na rodinný život, avšak musí se v dané situaci vždy posoudit v návaznosti na nejlepší zájem dítěte a vždy musí být vyvážena práva všech dotčených osob.

Ústavní soud v nedávné době již dvakrát řešil případ, ve kterém šlo o umístění dítěte do dětského diagnostického ústavu, a to dokonce z prakticky stejného důvodu – rodiče mezi sebou měli nekončící konflikt. V prvním případě rodiče nebyli schopni spolupráce a oba odmítali předat nezletilého do péče tomu druhému. Obecný soud v daném případě rozhodl, aniž by řádně přezkoumal nejlepší zájem dítěte a celkově nezletilého vyslechl či jakýmkoliv způsobem zjistil jeho názor a tím zajistil jeho participační právo.¹¹⁸ I když si myslím, že daná situace není pro dítě vhodná a je určitě velkým stresovým faktorem v jeho životě, stále je umístění dítěte do takového ústavu vytržením z jeho přirozeného prostředí a mnohem více traumatizující. Ve druhém případě obecné soudy shledaly, že byl nezletilý vystavován závažnému ohrožení jeho tělesné a duševní integrity, ale zároveň své rozhodnutí řádně neodůvodnily. Nezletilý syn byl v té době svěřen do střídavé péče rodičů, a i přes to, že rodiče se při výchově neshodli dle spisu prakticky na žádné záležitosti, není možné umístit dítě do dětského diagnostického ústavu bez řádného přezkoumání jeho nejlepšího zájmu v dané věci. Ze zpráv základní školy sice plynulo, že po umístění do ústavu se nezletilému zlepšila školní příprava, avšak s odkazem na výše zmíněný nálezk Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3146/21, samotná skutečnost, že by dítě bylo možné umístit do vhodnějšího prostředí pro výchovu, nemůžu být důvodem k jeho odebrání z péče rodičů.¹¹⁹ Obecné soudy tak i v tomto případě pochybily právě ve věci nedostatečného zjištění nejlepšího zájmu dítěte, neumožněním nezletilého se vyjádřit k věci a tím omezení jeho participačního práva a nezjištění jeho názoru či přání v dané věci.

4.4 Shrnutí péče o dítě v judikatuře

Výběr zejména recentních rozhodnutí v této kapitole není náhodný a poukazuje i na fakt, že Ústavní soud v posledních letech začal rozhodovat o rodinněprávních věcech častěji než v letech předchozích. V jednom z recentních nálezů upozornil, že s ohledem na § 30 ZŘS týkající se nepřipustnosti dovolání k Nejvyššímu soudu v řízení ve věcech rodinněprávních, nedochází k dodržení požadavku právní jistoty v těchto věcech. Dle jeho názoru by měl sjednocovat judikaturu a ochranu základních práv jednotlivců právě Nejvyšší soud, který je

---

¹¹⁸Nález Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2022, sp. zn. IV. ÚS 412/22, bod 24.

¹¹⁹Nález Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2023, sp. zn. III. ÚS 484/23, bod 34.

i povolanejší, jelikož Ústavnímu soudu náleží kontrola pouze co se ochrany ústavnosti týče.¹²⁰

Veškeré spory týkající se dítěte mají častý společný znak, kterým je porušení nejlepšího zájmu dítěte či jeho řádného nezjištění. Z dané věci vyplývá otázka, zda k takovým rozhodnutím obecných soudů dochází pod záminkou urychlení řízení či z jejich špatného pochopení nejlepšího zájmu dítěte. Soudy často své rozhodnutí považují za nejvhodnější, ale nepoměřují jeho nezbytnost a vyváženost mezi zájmem rodiče a zájmem dítěte.¹²¹ Alespoň částečné eliminace protiústavních rozhodnutí ve věcech péče o dítě je možné dosáhnout skrze školení soudců a osvěty pojmu nejlepšího zájmu dítěte a jeho participačních práv v řízení.

Samotná osvěta by měla být zaměřena i na laickou společnost, kterou jsou v daném případě rodiče dětí. Soudní spory vznikají zejména z důvodu jejich neshod, odmítání spolupráce a využívání dítěte jakožto „zbraně“ proti bývalému partnerovi a opomíjí přitom jejich rodičovskou odpovědnost. Stát by proto měl být tím, kdo rodičům připomene, že ani rozvodem či rozchodem nezaniká jejich rodičovská odpovědnost vůči dítěti. Této funkce se můžou zhostit buď samotné obecné soudy při vynášení rozsudku, či jiná instituce odpovědná za ochranu dětí. Cílem rodičů i soudů by v řízení přímo týkajícího se dítěte mělo vždy být zejména blaho dítěte a snaha o co nejmenší traumatizování.

Další chyby, kterých se obecné soudy často dopustí, je opomíjení participačního práva dítěte. Součástí tohoto práva je informování dítěte o řízení a jeho průběhu, a také řádné zjištění jeho názoru. Komplikovanější případy řízení o úpravě péče o dítě mohou být zdlouhavé a zjištění názoru dítěte může představovat zdržení, avšak v žádném případě není přípustné urychlit řízení na úkor práv dítěte.

Za absolutně nepřijatelné považuji rozhodnutí obecných soudů ve věcech umístění dítěte do jiné formy péče z pouhého důvodu, že se v ní údajně bude mít lépe. Zde se může zdát, že obecné soudy sledovaly ve všech případech nejlepší zájem dítěte, avšak došlo k jeho naprostému nepochopení a vyprázdnění. Obsahem tohoto zájmu je zejména přání, jeho identita, a také zachování jeho rodinného prostředí. V případě, že dojde k odebrání dítěte, musí být všechny tyto

---

¹²⁰Nález Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2884/22-2.

¹²¹RUSÝ, Pavel RNDr. Spory o děti – ústavněprávní kontext opatrovnických sporů. Soukromé právo, 2021, roč. 9, č. 4. ISSN 2533-4239.

složky náležitě odůvodněny – což nesplňuje pouhý důvod lepší péče či neshody rodičů. Při správném sledování nejlepšího zájmu dítěte a jeho porovnáním se všemi sledovanými zájmy v řízení, k takovým rozhodnutím nemělo docházet.

Závěr

Diplomová práce se věnuje tématu péče o dítě v pojetí soudní judikatury a jejím cílem bylo nastínit a analyzovat vývoj související judikatury zejména za poslední desetiletí. Péče o dítě je v dnešní době častější důvod pro řízení před soudem zejména z důvodu rozpadu vztahu rodičů.

S řízením o péči o dítě úzce souvisí ústavně zaručená práva dítěte, kterým se věnují první dvě kapitoly. V první kapitole byl poskytnut historický kontext vývoje práv dítěte a postupné zdokonalování jednotlivých úmluv a deklamací. Postavení dítěte byla věnována kapitola druhá, kde byly nastíněny nejdůležitější ustanovení týkající se jeho práv. Hlavní pozornost byla věnována Úmluvě o právech dítěte, která zakotvila dítě jakožto lidskou bytost hodnou základních práv a svobod. S Úmluvou o právech dítěte vznikl i nový pojem, který se následně stal nedílnou součástí každého řízení týkající se dítěte – nejlepší zájem dítěte. Tomuto pojmu je věnována značná pozornost napříč prací, přičemž je neustále zmiňován ve většině rozhodnutí na ústavněprávní rovině. Jeho obsahem je zejména přání dítěte, jeho identita a zajištění péče, ochrany a bezpečí. Avšak jedná se pouze o demonstrativní výčet, protože je nutné tento pojem vždy aplikovat na konkrétní případ a vzhledem ke všem okolnostem týkající se dané činnosti.

Dále je v práci věnována patřičná pozornost rodičovské odpovědnosti, které nedílnou součástí je právě péče o dítě. Mnoho rodičů po rozvodu zapomíná na důležitost rodičovské odpovědnosti a nemají dostatečnou představu o tom, co vše je její součástí. V případě soudních sporů o péči o dítě poté chtějí dítě svěřit do své výlučné péče nikoliv z důvodu, že by jí shledávali jako nejlepší možnost, ale spíše jako pomstu druhému rodiči. Zapomínají tak na důležitý fakt, že dítě má právo na styk s oběma rodiči. Dle mého názoru je dalším problémem odmítání spolupráce mezi rodiči, aniž by si uvědomovali dopad jejich činů na psychický vývoj dítěte. V budoucích změnách úpravy péče o dítě by bylo vhodné zařadit poradny, školení či kurzy zaměřující se na spolupráci rodičů. Cílem takové úpravy by měla být pouze zdravá komunikace týkající se dítěte a všech jeho záležitostí, nikoliv snaha o nápravu vztahů mezi rodiči dítěte. Dnes již existuje mnoho sdružení pomáhajících neúplným rodinám v komunikaci s druhým rodičem. Bohužel, většina z nich je zaměřená zejména na finanční stránku věci, kterou je výživné.

Následně je v práci věnována patřičná pozornost jednotlivým rozhodnutím Ústavního soudu a ESLP. Z pohledu Ústavního soudu často dochází k opomíjení práv dítěte, zejména jeho práva na informace a vyjádření přání či názoru. Nezjištění názoru dítěte přitom může mít za následek nesprávnost či nezákonnost rozhodnutí. Avšak nelze na jeho přání postavit celé rozhodnutí bez dalšího. Pokud se dítě například vyjadřuje tím způsobem, že se jednoho z rodičů bojí a nechce být v jeho péči, obecný soud má povinnost přezkoumat, zda je jeho přání autentické a ničím neovlivněné. Následně má za povinnost zjistit jednotlivé důvody, proč dítě zastává tento názor či přání a prozkoumat, zda je proto důvodné rozhodnout o svěření dítěte do výlučné péče druhého rodiče.

Ústavní soud často shledává nedostatky v rozhodnutích týkající se střídavé péče. Tento typ péče je záležitostí spíše posledního desetiletí, a i dnes se najde spoustu jejích odpůrců. Dle mého názoru může být střídavá péče prospěšná pro dítě, jelikož zůstává v kontaktu s oběma rodiči, avšak ne za každou cenu. V případě, že jsou bydliště rodičů od sebe vzdáleny na stovky kilometrů může být ustanovení střídavé péče spíše na škodu. Pokud soudy o takovém rozhodnutí uvažují, měly by vždy uvažovat nejen o dopadu střídavé péče na dítě, ale i na finanční stránku rodičů a jejich schopnost tento druh péče dodržet. Domnívám se, že obzvláště v útlém věku dítěte je střídavá péče na velkou vzdálenost nevhodná, což ovšem nevylučuje její zavedení v budoucnu. Soudy by však do budoucna měly usilovat o úpravu styku rodičů a dětí tím způsobem, aby měli oba rodiče možnost o dítě pečovat, a to nejen pouze o svátcích či víkendech.

Důležitým však zůstává fakt, že jakékoliv soudní řízení je největší psychickou a emocionální zátěží právě pro dítě. Neustálé průtahy ze strany rodičů jsou dítěti spíše na škodu, a proto by se rodiče měli pokusit v zájmu dítěte vzájemně spolupracovat, ať už je nastavená forma péče jakákoliv. Právní úprava by se tak měla i nadále co nejvíce přizpůsobovat potřebám dítěte, snažit se zamezit zbytečným průtahům a brát zřetel na jeho ústavním pořádkem zaručená základní práva a svobody.

Seznam použité literatury a další zdroje

Odborná literatura

1. BUEREN, G. *The International Law on the Rights of the child*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publisher 1998. ISBN 978-90-41-1109-6. 464 s.
2. DAVID, Roman. *Práva dítěte: úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-076-8. 175 s.
3. DUŠKOVÁ, Šárka. *Úmluva o právech dítěte: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-683-2. 774 s.
4. EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS AND COUNCIL OF EUROPE, *Handbook on european law relating to the rights of the child*, Lucembourg: Publications Office of the European Union, 2022. ISBN 978-92-871-9750-4. 307 s.
5. FOREJTOVÁ, Monika a kol. *Ústavní soudnictví*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-09-9. 240 s.
6. HUSSEINI, Faisal. *Listina základních práv a svobod: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-812-2. 1456 s.
7. KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3. 1696 s.
8. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Milana HRUŠÁKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. 416 s.
9. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975); komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. 1256 s.
10. LIEFAARD, Ton a Julia SLOTH-NIELSEN. *The United Nations Convention on the Rights of the Child: taking stock after 25 years and*

- looking ahead*. Boston: Brill/Nijhoff, 2017. ISBN 978-90-04-29505-6. 938 s.
11. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2018. Komentátor. ISBN 978-80-87576-73-1. 720 s.
  12. PSUTKA, Jindřich. *Péče o jmění nezletilého dítěte*. Praha: C.H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-829-0. 496 s.
  13. SCHMAHL, Stefanie. *United Nations Convention on the Rights of the Child: article-by-article commentary*. Oxford: Hart, 2021. ISBN 978-15-0995-445-2. 672 s.
  14. ŠÍNOVÁ, Renáta, Lenka WESTPHALOVÁ a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3. 352 s.
  15. TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-596-1. 144 s.
  16. WÁGNEROVÁ, Eliška., ŠIMÍČEK, Vojtěch., LANGÁŠEK, Tomáš., POSPÍŠIL, Ivo.; a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, ISBN 978-80-7357-750-6. 906 s.
  17. ZUKLÍNOVÁ, M., DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., a kol. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7676-464-4. 856 s.

Odborné články

1. ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2019, č. 2, s. 243-261. ISSN 1210-9126.
2. HOBL, Jaroslav. Názor a přání dítěte v civilním soudním řízení. *Rodinné listy*, 2018, roč. 7, č. 8, s. 7-13. ISSN 1805-0824.
3. HOBLÍKOVÁ, Žaneta, KROPÁČKOVÁ, Jana. Zjišťování názoru dítěte v soudním řízení – mezioborová studie. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 10, s. 951-970. ISSN 0231-6625.
4. ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti realizace styku rodiče s dítětem. *Právní rozhledy*, 2017, č. 18, s. 617-626. ISSN 1210-6410.

5. ROGALEWICZOVÁ, Romana. Určení místa bydliště jako významná záležitost dítěte. *Právní rozhledy*, 2019, č. 19, s. 649-654. ISSN 1210-6410.
6. ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. *Právo a rodina*, 2005, 7(5), s. 1-5. ISSN 1212-866X.
7. RUSÝ, Pavel RNDr. Spory o děti – ústavněprávní kontext opatrovnických sporů. *Soukromé právo*, 2021, roč. 9, č. 4. ISSN 2533-4239.

Právní předpisy

1. Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
2. Úmluva o právech dítěte vyhlášená Valným shromážděním OSN 20. 11. 1989 v New Yorku
3. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR
4. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
5. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
6. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
7. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky
8. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
9. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
10. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
11. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
12. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
13. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
14. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
15. Ženevská deklarace práv dítěte schválená Valným shromážděním Společenství národů 26. 9. 1924 v Ženevě

Judikatura

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2019, sp. zn. 24 Cdo 3460/2018-II
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2394/2012
3. Nález Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2023, sp. zn. I. ÚS 1609/23-3

4. Nález Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2884/22-2
5. Nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2023 sp. zn. III.ÚS 1318/22
6. Nález Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2023, sp. zn. III. ÚS 484/23
7. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 3522/22
8. Nález Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2022, sp. zn. IV. ÚS 412/22
9. Nález Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2002/22
10. Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2022, sp. zn. III. ÚS 3146/21
11. Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2022, sp. zn. II. ÚS 1626/22
12. Nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2022, sp. zn. I. ÚS 847/22
13. Nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21
14. Nález Ústavního soudu ze dne 2. 9. 2020, sp. zn. IV. ÚS 4156/19-2
15. Nález Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. IV. ÚS 1328/20-2
16. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2020, zn. I. ÚS 3784/19
17. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. I. ÚS 387/20-3
18. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2020, sp. zn. I. ÚS 3233/19
19. Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2020, III. ÚS 149/20
20. Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 106/15
21. Nález Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2020, sp. zn. I. ÚS 3241/19
22. Nález Ústavního soudu ze dne 2. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 4189/18
23. Nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2019, IV. ÚS 2630/19
24. Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2019, II. ÚS 4247/18
25. Nález Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3749/17
26. Nález Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2018, sp. zn. II. ÚS 725/18-2
27. Nález Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2018 sp. zn. IV. ÚS 773/18-2
28. Nález Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3038/16
29. Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1844/16
30. Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15
31. Nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15
32. Nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015 sp. zn. I. ÚS 1565/14
33. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1895/14-2
34. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14
35. Nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14-2
36. Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2014, sp. zn. I. ÚS 2642/13-2
37. Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08
38. Nález Ústavního soudu ze dne 7. 1. 2009, sp. zn. I. ÚS 2477/08

39. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 23/02
40. Nález Ústavního soudu ze dne 28. 3. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 20/94
41. Nález č. 403/2002 Sb., Ústavního soudu ze dne 25. června 2002 ve věci návrhu na zrušení § 5 odst. 1 věty druhé a § 8 odst. 3 věty druhé zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, VII.
42. Rozsudek ESLP ve věci P. N. proti České republice ze dne 8. 6. 2023, ve věci č. 44684/14
43. Rozsudek ESLP ve věci Marcoski a Rath proti České republice ze dne 6. 4. 2023, č. 72064/17, č. 19453/18 a č. 5027/19
44. Rozsudek ESLP ve věci Strand Lobben a další proti Norsku ze dne 10. 9. 2019, č. 37283/13
45. Rozsudek ESLP ve věci O. C. I. a ostatní proti Rumunsku, ze dne 21. 5. 2019, č. 49450/17
46. Rozsudek ESLP ve věci V. D. a ostatní proti Rusku ze dne 9. 4. 2019, č. 72931/10
47. Rozsudek ESLP ve věci M. a M. proti Chorvatsku ze dne 3. 9. 2015, č. 10161/13
48. Rozsudek ESLP ve věci Bah proti Spojenému království ze dne 27. 9. 2011, č. 56328/07
49. Rozsudek ESLP ve věci Diallo proti České republice ze dne 23. 6. 2011, č. 20493/07
50. Rozsudek ESLP ve věci D. H. a ostatní proti České republice ze dne 13. 11. 2007, č. 57325/00
51. Rozsudek ESLP ve věci Wallová a Walla proti ČR ze dne 26. 10. 2006, č. 23848/04
52. Rozsudek ESLP ve věci Dostál proti České republice ze dne 21. 2. 2006, č. 26739/04
53. Rozsudek ESLP ve věci Kříž proti České republice ze dne 29. 11. 2005, č. 26634/03
54. Rozsudek ESLP ve věci Vo proti Francii ze dne 8. 7. 2004, č. 53924/00
55. Rozsudek ESLP ve věci Kudla proti Polsku ze dne 26. 10. 2000, č. 30210/96
56. Rozsudek ESLP ve věci Marckx proti Belgii ze dne 13. 6. 1979, č. 6833/74

Další zdroje

1. UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), 29 May 2013, CRC/C/GC/14. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html> [cit. 16. 2. 2023]
2. UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 1 (2001), Article 29 (1), The aims of education, 17 April 2001, CRC/GC/2001/1. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/4538834d2.html> [cit. 16. 2. 2023]
3. UN COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD (CRC), General comment No. 7 (2005): Implementing Child Rights in Early Childhood, 20 September 2006, CRC/C/GC/7/Rev.1, available at: <https://www.refworld.org/docid/460bc5a62.html> [cit. 5. 9. 2023]
4. UN HUMAN RIGHTS COMMITTEE (HRC), Consideration of reports submitted by States parties under article 40 of the Covenant: International Covenant on Civil and Political Rights: concluding observations of the Human Rights Committee: Czech Republic, 9 August 2007, CCPR/C/CZE/CO/2, Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/46ca984d2.html> [cit. 5. 9. 2023]
5. Čtvrtá periodická zpráva o plnění závazků vyplývajících z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Česká republika 2013–2018. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politicky-pravech-19851/> [cit. 6.9.2023]
6. CCPR/C/CZE/CO/4 Concluding observations on the fourth periodic report of Czechia 2019. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2FC%2FCZE%2FCO%2F4&Lang=en [cit. 6.9.2023]
7. UN Committee on the Rights of the Child (CRC), UN Committee on the Rights of the Child: Concluding Observations: China (including Hong Kong and Macau Special Administrative Regions), 24 November 2005, CRC/C/CHN/CO/2. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/45377eb80.html> [cit. 7. 9. 2023]

8. UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard, 20 July 2009, CRC/C/GC/12. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html> [cit. 7. 9. 2023]

Resumé

The diploma thesis deals with the issue of child care after divorce or breakup of partnership between parents in the light of case law of the Constitutional Court.

The first chapter of the thesis aims to get familiar with the history of the rights of a child and states all the essential documents that inspired the latest convention on the rights of the child. The second chapter consists of Czech constitutional regulations on the child's rights and focuses on the rights guaranteed by The United Nations Conventions on the Rights of the Child. This convention came with an important term mentioned throughout this thesis: the child's best interests. This term needs to be understood before the attention can be focused on court rulings, so this term is used primarily to find the most suitable ruling in court proceedings involving a child.

The third chapter consists of parental responsibility and its collision with the rights of the child. Child care, as a part of the parental responsibility, is the topic of proceedings in court, mainly in cases where parents are no longer in a partnership. Parents in given position need to cooperate in particular for the healthy psychological development of their child.

Understanding all the rights and duties within parent responsibility is then used to critically assess the court rulings in chapter four. Then, the problems that arise from nonexistent communication and other disputes between parents can be critically assessed in the light of the general court rulings and its review made by the Constitutional Court.